

Rammeaftale 2011

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Forord	4
Kapitel 1. En sammenfatning af rammeaftalen	5
Kapitel 2. Baggrund for rammeaftalen	7
2.1 Samarbejdet om Rammeaftale 2011	8
2.2 Procedurer for justering af rammeaftalen	9
2.3 Procedure for kommunale overtagelser	10
Kapitel 3. Fælles mål og visioner	12
3.1 Fokus på kvalitetsudvikling	13
3.2 Bruger- og pårørendeinddragelse	13
Kapitel 4. Rammeaftalen som et smidigt værktøj	15
4.1 Centrale principper og etiske spilleregler	15
4.2 Håndtering af akutte sager	16
4.3 Håndtering af ventelister og tomme pladser	17
Kapitel 5. Generelle aftaler om økonomi	19
5.1 Principper for takstfastsættelse	20
5.2 Indhold af taksterne	21
5.3 Forudsætninger der aftales i forbindelse med den årlige rammeaftale	21
Kapitel 6. Et tilbageblik på Rammeaftale 2010	24
6.1 Tilbageblik på behov og forbrug i 2010.....	24
6.2 Samarbejdet om Rammeaftale 2010	25
Kapitel 7. Tilbudsviften	27
7.1 Børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne	28
7.2 Sikrede institutioner for børn og unge	29
7.3 Voksne med sindslidelse	29
7.4 Voksne fysisk handicappede inkl. senhjerneskedede.....	31
7.5 Personer med psykisk handicap inkl. autister	32
7.6 Dagtilbud- beskyttet beskæftigelse	33
7.7 Personer med kommunikationshandicap	34
7.8 Hjælpe midler	34
7.9 Kvindekrisecentre	35
7.10 Forsorgshjem	35
7.11 Stofmisbrugsområdet.....	36
7.12 Specialrådgivning	36
7.13 Samråd for domfældte udviklingshæmmede.....	37
Kapitel 8. Fokus- og udviklingsråder på det sociale område	38
8.1 Styring	38

8.3 Tilpasninger og ændringer i kapaciteten.	39
Kapitel 9. Koordinering af de lands- og landsdelsdækkende tilbud	42
9.1 Social- og specialundervisningsområdet	42
9.2 Sikrede institutioner for børn og unge	42
Bilag 3. Anvendelse af abonnementsordninger som betalingsmodel mellem myndigheder på social- og specialundervisningsområdet	44
Bilag 4. Udviklingsplan for Landsbyen Sølund.....	47
Bilag 5. Udviklingsplan for Østervang	56

Herudover omfatter Rammeaftale 2011:

Bilag 1. Oversigt over alle tilbud omfattet af rammeaftalen inklusiv takster og nøgleoplysninger.

Bilag 2. Aftale om omkostningsberegning og betalingsmodeller på social- og specialundervisningsområdet mellem kommunerne i regionen og Region Midtjylland.

Bilag 1 og 2 findes på kommunernes og Region Midtjyllands fælles socialportal (www.socialportalen.rm.dk) samt på kommunernes og region Midtjyllands hjemmesider, hvor også denne publikation kan hentes.

Forord

Rammeaftalen er et planlægnings- og udviklingsværktøj, der skal sikre et samlet overblik over tilbudsviften på det område, som regionen og kommunerne samarbejder om. Samtidig er det formålet med rammeaftalen, at skabe overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel på tilbud og ydelser inden for aftalens område.

Selvom Rammeaftale 2011 er den femte i rækken af rammeaftaler, er selve rammeaftalesystemet under stadig udvikling. Forventningen er, at samarbejdet om rammeaftalen fortsat vil udvikles som planlægningsgrundlag på udvalgte sociale områder.

Rammeaftalen har virkning fra den 1. januar 2011, og skal indgås hvert år mellem de 20 parter i regionen - 19 kommuner og Region Midtjylland - senest den 15. oktober.

Rammeaftalen er indgået på baggrund af:

- a) servicelovens § 6 omhandlende det sociale område,
- b) almenboliglovens § 185 b omhandlende tilbud på det almene ældreboligområde,
- c) specialundervisningslovens § 6 h omhandlende specialundervisning for voksne og
- d) folkeskolelovens § 47 omhandlende lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud.

Det er valgt at udarbejde én fælles rammeaftale dækkende de fire områder. For at lette læsevenligheden, vil de fire områder under ét blive betegnet som 'det sociale område'.

Under hensyntagen til læsevenligheden af rammeaftalen gøres der ligeledes opmærksom på, at der i aftalen dels refereres til 'Region Midtjylland' som offentlig myndighed, dels til det geografiske område Region Midtjylland dækker - og som i aftalen benævnes 'regionen'.

Rammeaftalen udarbejdes af Region Midtjylland med afsæt i de 19 kommuners årlige redegørelser om det forventede behov for tilbud på det sociale område. Opgaven er løst i et tæt samarbejde med repræsentanter fra administrationen i kommunerne, hvormed der er skabt et godt afsæt for en fælles indsats på det sociale område.

For borgerne har det gode samarbejde stor betydning. Koordinering af indsatsen er medvirkende til at sikre, at der altid er tilbud af høj faglig kvalitet – uanset om det er egen kommune, anden kommune eller Region Midtjylland, der driver tilbuddet.

Samtidig har det stor betydning for kommunerne og Region Midtjylland, at koordineringen af tilbudsviften bliver en succes - at der sikres den bedst mulige anvendelse af tilbuddene på rammeaftalens område såvel fagligt som økonomisk.

Kapitel 1. En sammenfatning af rammeaftalen

Rammeaftalen er et planlægnings- og udviklingsværktøj, der skal sikre en åben dialog om udviklingen på det specialiserede socialområde.

Aftalen skal dels fungere som et redskab, der sikrer balance i udbud og efterspørgsel efter specialiserede sociale tilbud ud fra hensyn til driftssikkerhed, forsyningssikkerhed og en rationel økonomi, dels sikre fleksibilitet og faglig udvikling i tilbuddene.

Med aftalen er der derfor lagt stor vægt på dynamiske og fleksible muligheder for opfølgning – herunder løbende justeringer i takt med udviklingen i brugernes behov. Rammeaftalen skal fungere som et smidigt værktøj, og må ikke hæmme dynamikken og en optimal drift på det sociale område.

Fælles mål og visioner

Rammeaftalen skal danne grundlaget for et godt og smidigt samarbejde kommunerne imellem samt mellem kommuner og Region Midtjylland. Som et fælles afsæt er der i rammeaftalen udarbejdet en række fælles mål og visioner for borgerne, samt for den faglige indsats og udvikling på det specialiserede socialområde.

Med den midtjyske rammeaftale er det ønsket at signalere åbenhed og vilje til samarbejde - både kommunerne imellem og mellem kommunerne og Region Midtjylland. Med rammeaftalen markeres derfor ønsket om at samordne og koordinere indsatsen overfor brugere og de pårørende.

Takster

Der er aftalt en generel reduktion af taksterne, som hver driftsherre gennemfører ved at reducere de bagvedliggende udgiftsbudgetter med 5 %. Takstreduktionen gælder som et gennemsnit for den enkelte driftsherres samlede takstbærende tilbud.

De sikrede institutioner Koglen og Grenen er ikke omfattet af takstreguleringen.

Det betyder, at det oprindelige nettodriftsbudget (som indmeldt i takstfilen for 2010) for den enkelte driftsherres samlede tilbud, under forudsætning af et uændret antal pladser, holdes inden for den af KL udmeldte gennemsnitlige løn- og prisfremskrivning minus 5 %.

Bilag 1 indeholder en oversigt over alle tilbud omfattet af rammeaftalen. Det er blandt andet muligt at se beregningsgrundlaget for taksterne, tilbuddenes normering, de enkelte tilbud fordelt på driftsherrer, lovgrundlag m.v. Bilag 1 findes på www.socialportalen.rm.dk.

Kapacitetstilpasninger i 2011

Samtidig er der aftalt konkrete kapacitetsjusteringer i 2011, ligesom der i de kommunale budgetforslag for 2011, der forhandles i august og september, indgår flere kommunale forslag til udvidelser og nye tilbud på udvalgte områder.

Der er mellem kommuner og Region Midtjylland stor enighed om behovet for løbende opfølgning og justering af kapaciteten i takt med ændrede behov. Der lægges dermed stor vægt på en dynamisk opfølgning på rammeaftalen, hvorfor der efter vedtagelse af Rammeaftale 2011, gennem faglig dialog og behovsvurdering, i en fælles planlægningsfase vil blive foretaget en mere konkret planlægning for en række målgrupper.

Fokus- og udviklingsområder

I Rammeaftale 2011 har kommuner og Region Midtjylland i fællesskab en række fokusområder, hvor det findes særlig vigtigt, at der i det fremadrettede samarbejde er en øget bevågenhed:

Styring

Markant udgiftspres på området stiller store krav til styringen. Derfor er der fremadrettet behov for, at der etableres mere hensigtsmæssige styringsmekanismer i rammeaftaleregion. Der sættes i denne rammeaftale fokus på takstopfølgning og gennemsigthed i ydelse og pris:

- **Takstopfølgning**
Med udgangspunkt i den gennemførte udgiftsanalyse på det specialiserede socialområde sættes der fokus på takstopfølgning. Ansvaret for takstopfølgningen placeres i Takststyregruppen.
- **Gennemsigtighed i ydelse og pris.**
Ydelsesbeskrivelser vil kunne sikre et ensartet og gennemsigtigt serviceniveau med mulighed for at styre udgiftsniveauet. Flere kommuner, såvel som Region Midtjylland og KL arbejder med dette. Den fortsatte udvikling skal ske med inspiration fra allerede igangværende initiativer.
- **Fælles metodeudvikling**
Kommuner og region opretter årligt en lang række individuelle projektpladser, men det kan såvel økonomisk som fagligt være hensigtsmæssigt, hvis parterne sammen udvikler fælles løsninger frem for dyre enkeltforanstaltninger. Den Administrative Styregruppe vil i 2011 igangsætte dette arbejde.
- **Handleplaner som fælles dialogværktøj**
Handleplaner kan, som dialogværktøj mellem myndighed og leverandør, styrke kommunikation og opfølgning i forhold til resultatkrav. Servicestyrelsen har udarbejdet en standard herfor, som man i Region Midtjylland skal læne sig op ad. Den Administrative Styregruppe vil i 2011 igangsætte dette.
- **Uddannelse af visitatorer**
Med udgangspunkt i den gennemførte udgiftsanalyse på det specialiserede socialområde, vil kommunerne i fællesskab etablere uddannelsesforløb for visitatorer i de kommunale myndighedsafdelinger. Uddannelsesforløbet skal sikre øget gennemsigtighed såvel som styrbarhed, og etableres i samarbejde med Servicestyrelsen.

Kapitel 2. Baggrund for rammeaftalen

Myndighedsansvaret, ansvaret for forsyningen og ansvaret for finansieringen er placeret i kommunerne. Det indebærer, at den enkelte kommunalbestyrelse har det samlede ansvar for at træffe afgørelser om borgerens visitation til tilbud, ansvar for at sikre, at der er relevante tilbud til borgerne, samt ansvar for at finansiere tilbuddene.

At kommunerne har forsyningsansvaret, jf. Servicelovens § 4, betyder, at de skal sørge for, at der er de nødvendige tilbud efter Serviceloven. Denne forpligtelse kan de opfylde ved enten selv at oprette tilbuddene eller samarbejde med regionen, andre kommuner eller private leverandører.

Regionen har leverandøransvar, jf. Servicelovens § 5. Det samme leverandøransvar har de kommuner, som overtager tilbud, der er omfattet af rammeaftalen. Leverandøransvaret indebærer en forpligtelse til at stille tilbuddene til rådighed efter aftale med kommunerne, og drive dem fagligt og økonomisk forsvarligt, herunder tilpasse kapaciteten, udvikle tilbuddene og føre tilsyn. For at kunne leve op til leverandøransvaret er det en væsentlig forudsætning for regionen og de kommunale leverandører, at der løbende er dialog om de akutte og fremtidige behov.

Udover tilbud omfattet af rammeaftalen driver kommunerne en række sociale tilbud. Kommunerne har aftalt, at regelsættet om takster også gælder for tilbud uden for rammeaftalen, jf. kapitel 5.

De tilbud, der er omfattet af rammeaftalen, fremgår af nedenstående tabel og:

- er et tilbud overtaget af region eller kommune fra et tidligere amt
- er overtaget af en kommune fra regionen
- er oprettet efter aftale mellem rammeaftalens parter

Tabel 2.1: Lovhjemmel for tilbud omfattet af rammeaftalen

Lovgivning	Indhold
Serviceloven § 32	Særlige dagtilbud til børn med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
Serviceloven § 36	Særlige klubtilbud til større børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
Serviceloven § 67, stk. 2	Døgntilbud til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
Serviceloven § 67, stk. 3	Sikrede institutioner for børn og unge
Serviceloven § 83 *	Personlig hjælp, pleje og støtte
Serviceloven § 84 *	Afløsning/aflastning af ægtefæller eller andre nære pårørende
Serviceloven § 85 *	Hjælp, pleje, støtte
Serviceloven § 86 *	Genoptræning og vedligeholdelsestræning
Serviceloven § 87 *	Som §§ 83-85 med døgnvarighed
Serviceloven § 97 *	Ledsagelse (voksne under 67 år).
Serviceloven § 98 *	Særlig kontaktperson til døvblinde (voksne under 67 år).

Serviceoven § 101	Behandling af stofmisbrug (social behandling)
Serviceoven § 102 *	Hjælp, pleje, støtte af behandlingsmæssig karakter
Serviceoven § 103	Beskyttet beskæftigelse
Serviceoven § 104	Aktivitets- og samværstilbud
Serviceoven § 107, stk. 2	Midlertidig boform til voksne med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne
Serviceoven § 108	Længerevarende boform til voksne med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne
Serviceoven § 109	Kvindekrisecentre mv.
Serviceoven § 110	Forsorgshjem mv.
Serviceoven § 112 (jf. § 5, stk. 2)	Hjælpe midler i nogle tilfælde til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
Almenboligloven 185 b	Almene ældreboliger specielt indrettet til voksne med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne
Folkeskoleloven § 20, stk. 3	Lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud (børn og unge)
Specialundervisningsloven § 1, stk. 2	Lands- og landsdelsdækkende tilbud (voksne)
Specialundervisningsloven § 1, stk. 3	Tilbud til personer med tale-, høre- og synshandicap (kommunikation).

Note: Tilbud efter serviceoven §§ 83-87, §§ 97-98 samt § 102 indgår hvor ydelser efter disse paragraffer ydes i tilknytning til tilbud omfattet af rammeaftalen efter Almenboligloven § 185 b.

Det er rammeaftalen i beliggenhedsregionen, der er gældende, hvis kommuner ønsker at anvende et tilbud beliggende i en anden region.

2.1 Samarbejdet om Rammeaftale 2011

I Region Midtjylland er rammeaftalen udarbejdet i en åben dialog med de 19 kommuner i regionen. Det er den administrative styregruppe, som har deltagelse af embedsmænd fra kommunerne og Region Midtjylland, der har forberedt arbejdet omkring rammeaftalen. Målet har været en aftale, der dels giver et samlet overblik over tilbudsviften i regionen, dels skaber et fælles afsæt for udvikling af indsatsen overfor borgerne.

Som et led i arbejdet med rammeaftalen nedsatte den administrative styregruppe yderligere arbejdsgrupper med repræsentanter fra kommunerne og Region Midtjylland. Arbejdsgrupperne har blandt andet beskæftiget sig med det forberedende arbejde omkring de kommunale redegørelser samt udregning af takster. Disse undergruppers arbejde og indstillinger er drøftet i den administrative styregruppe og indarbejdet i rammeaftalen.

Den administrative styregruppe har godkendt det endelige udkast til Rammeaftale 2011 den 18. august 2010, inden aftalen blev behandlet i Kontaktudvalget den 27. august. Efterfølgende er rammeaftalen endeligt godkendt i de enkelte kommunalbestyrelser og i Regionsrådet.

2.2 Procedurer for justering af rammeaftalen

Der er en vis grad af rummelighed i rammeaftalen. Driftsherren har mulighed for at foretage justeringer på tilbudsniveau, idet der påhviler en forpligtigelse til at tilpasse kapaciteten.

Driftsherrens forpligtigelse til at tilpasse kapaciteten er vigtig, og er en central forudsætning for at drive tilbuddene økonomisk effektivt. Den løbende tilpasning er afgørende for at undgå tomme pladser (og høje priser) og for få pladser (og venteliste).

Den enkelte kommune og Region Midtjylland har dermed pligt til, via løbende justeringer, at udnytte ressourcerne optimalt. Tidlig orientering og dialog med de berørte parter er i den forbindelse afgørende. Den administrative styregruppe kan endvidere orienteres, hvis leverandøren finder behov herfor.

For at sikre den mest optimale kapacitet på det sociale område er samarbejdspartnerne bag Rammeaftalen blevet enige om, at der efter vedtagelsen af Rammeaftale 2011, gennem faglig dialog og behovsvurdering, skal foregå en mere konkret planlægning for en række målgrupper. Som følge heraf vil det kunne blive nødvendigt, at udarbejde tillæg til rammeaftalen i aftaleperioden.

Planlægningen vil følge den fælles vedtagne planlægningsmodel for kapacitetsjusteringer på det sociale område, der kan ses på www.socialportalen.rm.dk. Modellen beskriver en samarbejdsproces, hvor kommuner og Region Midtjylland gennem faglig dialog og behovsvurdering bliver konkrete på, om en kapacitetsudvidelse/-reduktion skal videre til politisk behandling og evt. realiseres.

Foretager en kommune større ændringer i form af oprettelse af et nyt tilbud, skal de øvrige kommuner og Region Midtjylland orienteres så tidligt som muligt – og senest når beslutningen er truffet. 'Fair play' er i den forbindelse centralt, hvorfor der samtidig lægges vægt på bilaterale drøftelser mellem de berørte parter så tidligt som muligt i processen.

Da alle regionale tilbud drives efter aftale med kommunalbestyrelserne i regionen, jf. Servicelovens § 5, kræver det godkendelse af kommunerne, dersom Region Midtjylland finder behov for oprettelse af nye tilbud eller ændringer i de tilbud, den er driftsherre for. Når en kommunalbestyrelse overtager et tilbud fra regionen, overføres tillige leverandørforpligtelsen, og tilbuddet skal som hidtil indgå i rammeaftalen og skal stå til rådighed for de øvrige kommuner.

Måtte der være behov for fundamentale omstillinger - eksempelvis nedlæggelse af et tilbud - behandles emnet i den administrative styregruppe inden den politiske behandling i den kommune, der driver tilbuddet. Efterfølgende orienteres Kontaktudvalget. Også ved fundamentale omstillinger er tidlig dialog med de berørte parter af central betydning.

Hensynet til at undgå prisglidninger i aftaleperioden betyder, at der ikke kan ske ændringer af taksten i aftaleperioden som følge af evt. nednormeringer i kapacitet. Det understreges i den forbindelse, at nednormeringer i kapacitet skal følges af en tilsvarende ændring i driftsomkostningerne.

Såfremt der sker lovgivningsmæssige ændringer eller omlægning af tilbud fra drift efter serviceloven til drift efter almenboligloven, som fører til ændringer i taksten, fraviges ovenstående princip. Den administrative styregruppe skal så vidt muligt orienteres om en sådan forventet ændring inden rammeaftalen for det år, hvor ændringen forekommer, indgås. Hvor dette ikke er muligt, skal ændringen forelægges den administrative styregruppe inden effektivering.

Den administrative styregruppe har til formål:

- at følge op på rammeaftalen og sikre den fortsatte samordning og koordinering
- at drøfte udviklingstendenser og forestå den strategiske udvikling af tilbudsviften
- at tage initiativ til fælles opgaveløsning herunder behandle de udpegede fokusområder beskrevet i kapitel otte
- at vurdere behovet for ændringer i rammeaftalen
- at sikre efterlevelse af de fælles mål og visioner formuleret i kapitel to
- at sikre en koordineret indsats i forhold til arbejde med sundhedsaftaler, for den del af det sociale område der vedrører psykiatrien samt hjerneskade-, kommunikations- og hjælpemiddelområdet

2.3 Procedure for kommunale overtagelser

I henhold til lovgivningen skal det én gang i hver valgperiode drøftes i Kontaktudvalget, om der er sociale tilbud, der mere hensigtsmæssigt kan overgå til en beliggenhedskommune. Kontaktudvalget har endnu ikke drøftet spørgsmålet i indeværende valgperiode.

Derudover kan enhver kommunalbestyrelse løbende rejse spørgsmålet om ændret ejerskab. Kommunerne i regionen og Region Midtjylland er dog enige om, at det af hensyn til arbejdsprocessen er hensigtsmæssigt, at beslutning om kommunal overtagelse af regionale tilbud er truffet senest den 1. maj i året forud for det år, hvor overtagelsen træder i kraft.

Såfremt en kommune ønsker at vurdere mulighederne for at overtage tilbud fra Region Midtjylland, rettes der henvendelse til Regionen, der er behjælpelig med de nødvendige data. Kontaktudvalget har godkendt proceduren for overdragelsesprocessen på deres møde den 17. april 2008. (se proceduren: <http://www.socialportalen.rm.dk> under Rammeaftale 2008). Kommunerne og Region Midtjylland er enige om, at tidlig dialog med relevante parter er et centralt redskab i den forbindelse

Et tilbud der skifter ejerskab er fortsat omfattet af rammeaftalen og det regionale leverandøransvar. Derfor kan enhver kommunalbestyrelse anmode om, at spørgsmålet om kommunal overtagelse tages op i Kontaktudvalget, således at alle aspekter af en eventuel overtagelse belyses inden der træffes beslutning.

Det er den enkelte kommunalbestyrelse, der beslutter, om den vil ændre ejerskabet af det enkelte tilbud.

Såfremt Kontaktudvalget ikke har behandlet overtagelsen inden beslutningen er truffet, sker der en efterfølgende orientering udvalget med henblik på justering af rammeaftalen.

Kapitel 3. Fælles mål og visioner

De 19 kommuner og Region Midtjylland har en fælles opgave med udarbejdelsen af rammeaftalen. Den skaber et fælles udgangspunkt for det mellemkommunale samarbejde og samarbejdet mellem kommuner og Region Midtjylland om indsatsen på det sociale område.

Markant udgiftspres og en tilgang af brugere til området stiller store krav til styringen. Kommunerne har behov for at styre udgifterne til det sociale område endnu strammere fremover, jf. også aftalen mellem KL og regeringen om kommunernes økonomi 2011.

Den socialpolitiske linie tegnes af den enkelte kommune, der formulerer mål og visioner for egne tilbud. Samtidig har kommunerne og Region Midtjylland i fællesskab formuleret en række mål og visioner, der danner en fælles ramme om indsatsen på det sociale område - for så vidt angår tilbud omfattet af det regionale leverandøransvar.

Fælles mål og visioner for borgerne

Kommunerne og Region Midtjylland vil i fællesskab arbejde for:

- At sikre borgerne en dynamisk og fleksibel socialektor, der tager afsæt i den enkeltes ønsker, behov og muligheder
- At sikre borgerne en socialektor, hvor ressourcerne udnyttes optimalt
- At sikre borgerne en sammenhængende og koordineret indsats på tværs af kommune- og regionsgrænser og på tværs af sektorer
- At sikre borgere med særlige behov fuld adgang til specialiserede tilbud og behandling, således at den brede vifte af tilbud og den særlige ekspertise borgerne benytter sig af understøttes og udvikles

Fælles mål og visioner for den faglige indsats og udvikling

Mulighederne for at omsætte de fælles mål og visioner til handlinger, der har en reel betydning for borgerne, forudsætter et bevidst valg af det gode samarbejde.

Samtidig er det en forudsætning, at der sættes fokus på de opgaver, der binder indsatsen overfor borgerne sammen. Baggrunden er, at en række opgaver med fordel kan løses ved at tænke i fælles strategi, planlægning og udvikling af den sociale sektor.

Kommunerne og Region Midtjylland vil i fællesskab arbejde for:

- At styrke den faglige indsats overfor borgerne, blandt andet i form af videndeling og fælles faglige uddannelsesinitiativer
- At styrke faglige netværk på tværs af kommune- og regionsgrænser

- At styrke samarbejdet omkring kvalitetsudvikling med afsæt i kommunale og regionale kompetencer
- At styrke den evidensbaserede indsats på det sociale område
- At der i løbet af 2011 tages en række udviklingsinitiativer på det sociale område, hvor der arbejdes med fælles temaer

3.1 Fokus på kvalitetsudvikling

I kommunerne og i Region Midtjylland er der et stort ønske om fortsat at styrke og udvikle den faglige indsats, der ydes overfor borgerne. Kvalitetsudvikling er i den forbindelse et betydningsfuldt værktøj. Netop derfor er fokus rettet mod mulighederne for at forene de kommunale og regionale kompetencer - for derigennem at sikre det bedste afsæt for dynamik i de sociale tilbud.

Den administrative styregruppe vil løbende arbejde med opgaven og mulighederne for at tilrettelægge en fælles strategi og indsats på området.

Dette kan bl.a. ske i regi af JYFE (Jysk socialforsknings- og evalueringssamarbejde), som kommunerne og Region Midtjylland er medlem af. JYFE er et samarbejde mellem kommunerne i de midt- og nordjyske regioner samt Region Midtjylland og Region Nordjylland.

Det vil også ske i regi af Center for innovation og metodeudvikling. Centret skal i de kommende år udvikle og nytænke ydelser til personer med specialiserede sociale behov samt drive en række sociale metode- og dokumentationsprogrammer.

3.2 Bruger- og pårørendeinddragelse

Omdrejningspunktet for indsatsen på det sociale område er et godt samarbejde med brugerne og de pårørende om tilbuddene – herunder om ændrede behov og ønsker.

Derfor vil kommunerne og Region Midtjylland arbejde for et åbent og tillidsfuldt samarbejde med brugere og pårørende på flere niveauer:

- Dels i de enkelte tilbud hvor indsatsen ydes.

Beslutningen om hvordan der i det enkelte tilbud arbejdes med bruger- og pårørendeinvolvering træffes af den enkelte kommune og af Region Midtjylland i forhold til de tilbud, den enkelte myndighed driver.

Af informationerne om de enkelte tilbud vil det fremgå, hvilke rammer der er for bruger- og pårørendeindflydelse – herunder om der er etableret bruger- og pårørenderåd.

- Dels med politiske og administrative beslutningstagere i den enkelte kommune.

Tilbagemeldinger til de politiske og administrative systemer om indsatsen på det sociale område har stor betydning. Derfor inddrager de enkelte kommuner løbende det kommunale handicapråd i processen omkring udarbejdelsen af den årlige rammeaftale.

- Dels med politiske og administrative beslutningstagere på regionalt niveau.

I et samarbejde mellem Danske Handicaporganisationer, Skole og Samfund samt KKR Midtjylland er der etableret et regionalt dialogforum (Dialogforum Midtjylland). Dette forum drøfter generelle spørgsmål og kan afholde åbne konferencer eller lignende, der behandler temaer for udvikling af det sociale område.

Kapitel 4. Rammeaftalen som et smidigt værktøj

Med et fælles ønske om en dynamisk og fleksibel socialektor er det for kommunerne og Region Midtjylland af stor betydning at sikre et smidigt samarbejde omkring den samlede tilbudsvifte. Ikke kun i forhold til den langsigtede planlægning, men også den løbende opfølgning - eksempelvis når der i løbet af året opstår akutte sager, tomme pladser og ventelister.

For at imødekomme behovet for samarbejde, koordination og fleksibilitet har kommunerne og Region Midtjylland oprettet en fælles kommunal og regional socialportal. Socialportalen er et internt arbejdsredskab, hvor bl.a. matchnings- og betalingsblanketter samt regionens akut-vidensbank findes. Endvidere kan referater fra møder i Den Administrative Styregruppe findes der.

Socialportalen skal udgøre et supplement til Tilbudsportalen. I det tilfælde at Tilbudsportalen opretter en funktion, som findes på den fælles socialportal, fjernes denne herfra.

Den fælles kommunale og regionale socialportal drives af Region Midtjylland og kan findes på: www.socialportalen.rm.dk

4.1 Centrale principper og etiske spilleregler

På dette område er et stort krydspres mellem forskellige hensyn. Da det er vanskeligt at forudse alle problemstillinger som følge heraf, har kommunerne og Region Midtjylland formuleret nogle centrale principper og etiske spilleregler for det mellemkommunale samarbejde og samarbejdet mellem kommunerne og Region Midtjylland:

- Information og dialog - om ændrede behov og prioriteringer på myndigheds- og brugerniveau
- Rettidig omhu - også på andre myndigheders vegne
- Dynamiske kapacitetsjusteringer – med fokus på udvikling og nye behov
- Brugerhensyn – forud for hensynet til driftsherre
- Fælles ansvar - for brugere det kan være vanskeligt at finde en plads til
- Fælles ansvar for gennemsigtighed og styring

Med de centrale principper understreges det, at der påhviler kommuner og Region Midtjylland en forpligtigelse til at tilpasse kapaciteten løbende med respekt og omtanke for brugerne og for andre myndigheder. Samtidig understreges det, at der påhviler en fælles forpligtigelse til at sikre, at brugerne sættes i centrum for samarbejdet mellem myndigheder og at uenigheder ikke får negative konsekvenser for brugerne.

4.2 Håndtering af akutte sager

De akutte sager vil udgøre en meget begrænset andel af det samlede antal visitationer til tilbuddene i regionen, fordi langt de fleste tilfælde håndteres umiddelbart.

Formålet er derfor *ikke* at beskrive retningslinier for håndtering af akutte sager i kommunerne. Derimod er det ønsket, at beskrive et sikkerhedsnet – og dermed hvilke muligheder kommunen har for at søge hjælp til håndteringen af den akutte sag, når løsningen skal findes udenfor egen kommunegrænse.

De akutte sager

En akut sag defineres som de situationer, hvor håndtering af sagen, på grund af sagens karakter, ikke kan afvente den ordinære, aftalte visitationsprocedure.

Det præciseres, at den visiterende kommune beslutter, hvornår en sag vurderes at være akut.

Organisering og håndtering af akutsager

Når en akutkapacitet skal findes, er der to hensyn at tage. For det første hensynet til at den valgte løsning er i overensstemmelse med brugerens behov. For det andet hensynet til at kommunen hurtigt skal kunne finde en løsning, og dermed ikke skal bruge unødigt tid på at ringe til mange forskellige tilbud for at undersøge mulighederne.

For at skabe et sikkerhedsnet udpeges en række kommunale og regionale tilbud som 'kontakt-tilbud', ligesom der etableres en akut-vidensbank.

Kontakt-tilbud

Med den praksisforankrede akutfunktion har et antal tilbud på hvert opgaveområde en udvidet funktion i forbindelse med de akutte sager. Kommunerne og Region Midtjylland vurderer hver især, hvilke tilbud, der kan stilles til rådighed som kontakt-tilbud. Tilbuddene er kontakt-tilbud for alle kommuner, der har behov for bistand i forbindelse med akutsager på det pågældende opgaveområde.

Tilbuddene skal have et akutberedskab til rådighed, men skal også kunne pege på andre løsninger i andre tilbud, herunder være opmærksomme på om den enkelte bruger har behov for, at der findes et lokalt tilbud. Derudover kan der i kontakt-tilbudsfunktionen også ligge et tilbud om, at en eller flere medarbejdere fra det givne kontakt-tilbud med specialviden kan tilkaldes med henblik på rådgivning, vejledning og/eller supervision.

Kontakt-tilbuddene har en udvidet forpligtigelse til at deltage i løsningen af opgaven. Falder brugerens problemstillinger indenfor tilbuddets målgruppebeskrivelse - og er der mulighed for at etablere en løsning – er en afvisning af brugeren ikke acceptabel. Er der på tilbuddet ikke mulighed for at etablere en løsning, påhviler der tilbuddet en forpligtigelse til at finde en løsning på ét af de øvrige tilbud i regionen.

Med den praksisforankrede akutfunktion påtager kontakt-tilbuddene sig dermed det regionale leverandøransvar i den akutte situation.

Den praksisforankrede akutfunktion forudsætter, at kontakt-tilbuddene har en viden om de øvrige tilbud, som kvalificerer forslag om match mellem akutkapacitet og bru-

ger. Derfor er kontakt-tilbuddene naturlige deltagere i de faglige netværk beskrevet i kapitel otte.

Selve prisen for det valgte akuttilbud aftales konkret i den enkelte sag og driftsherren er forpligtiget til, hurtigst muligt, at meddele kommunen prisen for tilbuddet. Inden 14 dage skal den visiterende kommune enten træffe beslutning om at forlænge opholdet eller sørge for iværksættelse af anden foranstaltning.

Akut-vidensbank

Til støtte for den kommunale sagsbehandling er der etableret en akut-vidensbank, med en oversigt over regionens samlede akutte kapacitet. På oversigten over kontakt-tilbud er de enkelte tilbud præsenteret med en kort beskrivelse af, hvad de kan tilbyde i akutte situationer. Der kan løbende ske ændringer i oversigten, som er tilgængelig på www.socialportalen.rm.dk.

Akut-vidensbanken drives af Region Midtjylland.

4.3 Håndtering af ventelister og tomme pladser

Med rammeaftalen er kommunerne og Region Midtjylland forpligtiget til at finde en balance mellem ikke at have unødigt tomme pladser (og høje priser) og for få pladser (og ventelister). Med rammeaftalen skal der således sikres balance i kapaciteten, og dermed overensstemmelse mellem udbuddet af pladser og efterspørgslen.

Der påhviler derfor også en forpligtigelse til at tilpasse kapaciteten, da netop dét er forudsætningen for at drive tilbuddene økonomisk effektivt. Ubalancer som ventelister og tomme pladser skal derfor håndteres så fleksibelt og smidigt som muligt.

Forskellige typer af **ventelister** kan identificeres:

- a) Brugere der allerede har et relevant tilbud, men som ønsker et andet
- b) Brugere der er på venteliste til ét eller flere navngivne tilbud
- c) Brugere der er på venteliste til tilbud dækkende en overordnet målgruppe

Den visiterende kommune skriver brugeren på venteliste (type a, b eller c) hos den driftsherre, hvor brugeren ønskes optaget i tilbuddet. Den enkelte driftsherre vurderer den samlede liste, når der opstår mulighed for at visitere nye brugere til tilbuddet.

Er flere brugere på venteliste til samme tilbud, er det målet at sikre, at den bruger, der har det største behov for pladsen, også får tilbuddet. Dermed bliver den faglige vurdering udgangspunktet, hvilket bidrager til at sikre, at brugerne med de sværeste problemstillinger ikke udstødes fra offentlige tilbud.

Det er driftsherren, der træffer den endelige beslutning om, hvilken borger, der får anvist den konkrete plads.

Den administrative styregruppe har besluttet, at der udsendes et skema til udfyldelse hos den enkelte kommune, om antallet af borgere på venteliste på socialområdet. Opgørelsen kan bruges som grundlag for vurdering af fremtidige kapacitetsbehov. Første gang ventelisten opgøres er 1. juli 2010 og herefter halvårligt. Opgørelsesmetoden

evalueres i 2011 med henblik på at kunne inddrages i udarbejdelsen af Rammeaftale 2012.

Kapitel 5. Generelle aftaler om økonomi

Tilbud på socialområdet finansieres fuldt ud af kommunerne, bortset fra visse særlige administrative opgaver omkring rammeaftalen og de specialrådgivningsydelser, hvorom der indgås kontrakt med VISO.

Kommunerne har ansvaret for, at der er det nødvendige antal pladser til rådighed enten i form af kommunens egne tilbud eller ved køb af pladser i private tilbud, tilbud i de fem regioner eller tilbud i andre kommuner. Dog har Regionerne leverandørpligt på en række fastlagte områder.

Rammeaftalen skal indeholde specificerede takster for kommunernes køb af pladser og individuelle ydelser i tilknytning hertil samt takster for specialrådgivningsydelser.

Lovgivningen stiller krav om, at rammeaftalen indeholder takster for tilbud, der er omfattet af det regionale leverandøransvar.

Det er herudover aftalt med kommunerne, at taksterne for en række andre fortrinsvis kommunalt drevne tilbud også kan indgå i den oversigt over takster mv. for 2011, der udgør rammeaftalens bilag 1. Bilaget adskiller tydeligt, hvilke tilbud der er omfattet af rammeaftalen og hvilke tilbud, der derudover indgår i bilaget.

Kommunerne har aftalt, at regelsættet om beregning af takster også gælder for tilbud uden for rammeaftalen, jf. bilag 2.

Der er aftalt en generel reduktion af taksterne, som hver driftsherre gennemfører ved at reducere de bagvedliggende udgiftsbudgetter med 5 %. Takstreduktionen gælder som et gennemsnit for den enkelte driftsherres samlede takstbærende tilbud.

De sikrede institutioner Koglen og Grenen er ikke omfattet af takstreguleringen.

Det betyder, at det oprindelige nettodriftsbudget (som indmeldt i takstfilen for 2010) for den enkelte driftsherres samlede tilbud, under forudsætning af et uændret antal pladser, holdes inden for den af KL udmeldte gennemsnitlige løn- og prisfremskrivning minus 5 %.

Afskrivning og forrentning af bygninger mv. og bidrag til tjenestemandsoopsparing indgår ikke heri, men følger blot de gældende beregningsprincipper.

Der ændres ikke på beregningen af bidrag til udvikling, tilsyn, dokumentation og administration, men da disse udregnes som en procent af driftsbudgettet, vil der også blive tale om en 5 % reduktion af disse takstelementer.

For de dagtilbud, hvor befordring fremover skal opkræves særskilt i stedet for som en del af taksten, skal det være budgetrammen ekskl. befordringsudgiften, der reduceres med 5 %. Ligeledes skal eventuelle takstreguleringer som følge af over-/underskud i 2009 ske uafhængigt af besparelsen.

Den enkelte driftsherre skal samtidigt med indsendelsen af taksterne dokumentere hvordan reduktionen er gennemført. Takst-styre-gruppen udmelder en fælles opgørelsesmetode.

Den aftalte besparelse og deraf følgende takstreduktion må ikke føre til, at der i stigende omfang opkræves ekstrabetaling. For at Den Administrative Styregruppe kan følge udviklingen i tillægstakster og indskrivninger til mere end 100 % takst, skal hver kommune med faste intervaller indsende opgørelser af alle tilbud, hvor der er aftalt betaling udover den almindelige takst.

Der skal sikres et konstruktivt samarbejde om at skabe en effektiv opfølgning på rammeaftalens intentioner i forhold til de praktiske, realøkonomiske, faglige og socialrettlige konsekvenser.

Århus Kommune tilkendegiver, at RKU's anbefalinger om takstreduktioner indgår i de politiske forhandlinger om budgettet for 2011-2014, hvor der således skal tages stilling til om, og i givet fald hvordan, RKU's anbefaling skal udmøntes i Århus Kommune. Århus Kommune anbefaler i øvrigt, at det fremover kun er "kan-institutioner", der bliver omfattet af rammeaftalen, jf. Servicelovens § 5 og 6.

5.1 Principper for takstfastsættelse

Ved fastsættelse af takster for regionale og kommunale tilbud anvendes følgende overordnede principper:

- **Incitament til effektiv drift**

Udbyderen skal have incitament til at sikre en løbende økonomisk effektiv drift, herunder at der sker den nødvendige tilpasning af kapaciteten. Efterspørgeren skal have incitament til at indgå i dialog med udbyderen om væsentlige ændringer i efterspørgslen.

- **Taksterne skal være retvisende**

Sammenlignelige tilbud skal kunne sammenlignes på priserne. Administrationen af takstsystemet skal være enkel, men samtidig give mulighed for den nødvendige differentiering. Takstsystemet skal være gennemsigtigt.

- **Budgetsikkerhed for kommunerne og Region Midtjylland**

Budgetterne skal være realistiske i forhold til de faktiske omkostninger. Løbende dialog og tilpasning af kapaciteten sikrer, at risiko for uforudsete udsving i økonomien dækkes ind.

- **Udviklingstiltag**

Det enkelte kommunale eller regionale tilbud skal sikres muligheden for løbende udvikling. Omkostningerne indregnes i taksten. Omfanget af udviklingstiltag fastsættes i den årlige rammeaftale, jf. kapitel 8.

- **Samme regler for alle udbydere af tilbud**

For at sikre ensartede konkurrencevilkår gælder de samme regler for omkostningsberegninger for alle udbydere inden for rammeaftalens område. Der er

enighed om, at taksterne betragtes som endelige, og at efterregulering skal begrænses i størst mulig omfang. Undtagelser fra denne aftale om at taksterne er endelige kan læses i "Notat om ændring af taksterne i et regnskabsår", som findes på Socialportalen.

5.2 Indhold af taksterne

Taksterne skal indeholde alle udgifter, der kan henføres til et tilbud. Taksterne skal blandt andet rumme tilbuddenes driftsomkostninger, udviklingsomkostninger, henførbare administrationsudgifter, udgifter ved ubenyttede pladser, pladser til akutte tilbud og eventuelt beredskab som led i at undgå ventelister.

Endvidere skal taksterne indeholde udgifter til afskrivning og forrentning af driftsherrens bygninger, grunde samt inventar og driftsmidler, der ikke kan afskrives straks. Hvis tilbuddet holder til i lejede lokaler, indregnes de faktiske udgifter til husleje. Desuden indregnes udgifter til opsparet tjenestemandspension i driftsåret. Endelig skal der indregnes en regulering af over- eller underskud fra tidligere år hvis over-/underskuddet er på mere end 5 %.

Kommunerne i regionen og Region Midtjylland har indgået aftale om omkostnings- og beregningsmodeller på social- og specialundervisningsområdet. Aftalen fremgår af bilag 2 og danner grundlag for beregningen af de årlige takster for de tilbud, der indgår i rammeaftalen.

5.3 Forudsætninger der aftales i forbindelse med den årlige rammeaftale

I forbindelse med den årlige rammeaftale oplyses om visse generelle forudsætninger for beregningen af taksterne. Der er mellem kommunerne i regionen og Region Midtjylland indarbejdet følgende forudsætninger i takstberegningerne for 2011:

	Procentsats
Udviklingsomkostninger	0,5
Dokumentation af kvalitet	0,2
Tilsyn	0,3
Administration	5,4
Opsparing til pensionsomkostning for tjenestemænd	30,0
Forrentning af grunde, bygninger og inventar (National-bankens diskonto 1. maj året før budgetåret plus 1 procent)	1,75

De ovenstående aftalte procentsatser benyttes i takstberegningen for de enkelte tilbud. En nærmere beskrivelse af takstberegningen, og herunder også mulighederne for at fravige procentsatserne, findes i bilag 2 til rammeaftalen.

Belægningsprocent: Nedenstående tabel viser den belægningsprocent for alle tilbud hvor der afregnes efter antal dag- eller døgnpladser

	Belægningsprocent
Børn og Unge området	98 %

Voksenområdet (ekskl. forsorgshjem og kvindekrisecentre)	100 %
--	-------

Varslingsfristerne for udskrivning fra dag- og døgntilbud er løbende måned + 1 måned, forudsat pladsen ikke sælges til anden side, og at leverandøren fortsat har omkostninger til pladsen i hele perioden. Takstgruppen har udarbejdet en vejledning omkring opsigelsesvarslet som kan findes på Socialportalen.

Anvendelsen af ovenstående belægningsprocenter er nærmere beskrevet i bilag 2, hvor det også er beskrevet, hvordan belægningsforudsætninger for forsorgshjem og kvindekrisecentre beregnes. Ligeledes findes der undtagelser for akut-tilbud og for nyetablerede tilbud.

Visitations- og betalingsaftale: For at sikre fleksibilitet og dokumentation ved køb af pladser mellem myndigheder skal der indgås en skriftlig visitations- og betalingsaftale mellem køber og sælger.

Handlekommunen har ansvaret for visitationen/re-visitationen. Driftsherren udarbejder og sender betalingsaftale til godkendelse i handlekommune.

I tilfælde af re-visitations og deraf større ændringer i betalingen, forpligter den enkelte handlekommune sig til at inddrage betalingskommunen.

Takstgrupper: Taksterne er beregnet ud fra en gennemsnitlig ydelsespakke, defineret via en servicedeklaration eller anden indholdsbeskrivelse. Dog kan der som en del af den årlige fastsættelse af takster indberettes flere takstgrupper med hver sin servicedeklaration eller indholdsbeskrivelse i samme tilbud. Det skal dog ske indenfor en uændret samlet ramme for det enkelte tilbud.

I helt særlige tilfælde kan taksterne erstattes af individuelt beregnede takster. Dette kan ske i form af tillæg for ydelser, som ligger udover ydelsespakken, eller i form af en aftalt procentvis regulering af taksten, eller som en helt individuelt aftalt takst (projekttakst).

Der er enighed imellem kommunerne og regionen om, at begrænse anvendelsen af tillægstakster, procentreguleringer og projekttakster mest muligt. For at kunne følge udviklingen skal det indskræpes, at uanset om der anvendes en standardtakst, en standardtakst med tillæg, en procentreguleret standardtakst eller en projekttakst, så skal pladserne og de fulde omkostninger og takstelementer indberettes i den årlige opgørelse af over- og underskud.

Abonnementsaftaler: Der er mulighed for, at køber og sælger kan indgå abonnementsaftaler på en række særlige områder. I forhold til behandling af misbrugere er der ligeledes behov for en særlig håndtering af takstberegningen. Principperne for indgåelse af abonnementsordninger og takststrukturer for misbrugsbehandling er nærmere beskrevet i bilag 3.

Regulering af over-/underskud: Der er et lovkrav om, at regionernes over- og underskud efterreguleres i taksterne to år efter. Takstaftalen forudsætter, at kommunerne foretager tilsvarende efterreguleringer. Der er enighed om, at efterregulering af takster så vidt muligt bør undgås. Endvidere er der enighed om, at de enkelte tilbud

bør have incitament til at sikre en så effektiv drift, som overhovedet muligt. Det aftales derfor, at et årligt over- eller underskud på +/- 0-5 % ikke efterreguleres i taksten to år efter, idet det antages at over- eller underskud af denne størrelsesorden er et led i almindelig rationel driftsvaretagelse. Den del af et over- eller underskud, som ikke indregnes i taksten 2 år efter (fordi det er mindre end 5 %), skal i stedet indgå i opgørelsen af over- og underskud i det følgende driftsår.

Er der tilbud, hvor over- eller underskud er større end +/- 5 %, udlignes den andel af over- eller underskud, som ligger ud over +/- 5 %, mellem tilbud inden for samme hovedmålgruppe i egen organisation: Specialundervisning / kommunikation, tilbud til børn og unge, forsorgshjem, kvindekrisecentre, tilbud til voksne og sindslidende samt tilbud til misbrugere. Kommunerne kan vælge en mere detaljeret inddeling, hvis der er behov for det af hensyn til kommunens organisering og politisk vedtagne bevilningsniveauer.

Kapitel 6. Et tilbageblik på Rammeaftale 2010

I forbindelse med udarbejdelse af den årlige rammeaftale, er det et krav, at der kigges tilbage på det forgangne år.

Rammeaftalen skal forholde sig til de kommunale redegørelser og forbruget det forløbne år. Herudover er der krav om, at samarbejdet om udarbejdelsen af Rammeaftale 2010 samt forskellige forhold i aftaleperioden skal beskrives.

6.1 Tilbageblik på behov og forbrug i 2010

Som et led i udarbejdelsen af Rammeaftale 2010 indberettede alle 19 kommuner en kommunal redegørelse, hvori det forventede behov for tilbud i 2010 og et overslag over forventede tendenser de tre følgende år blev angivet. På baggrund af de kommunale redegørelser blev det besluttet, at kapaciteten for 2009 stort set skulle videreføres i 2010.

I de kommunale redegørelser havde kommunerne mulighed for at angive, hvis de oplevede problemer med at finde plads i bestemte typer af tilbud. Flertallet af kommunerne havde ikke oplevet problemer med at finde pladser i det foregående år. En række kommuner angiver dog, at de har haft problemer med at finde plads til voksne med en psykiatrisk lidelse, herunder ADHD og autismspektrumforstyrrelser. Et par kommuner anfører problemet ifht. personer med senhjerneskade, ligesom et par kommuner anfører pladsproblemer ifht. personer med problemskabende adfærd. En sammenfatning kan ses på www.socialportalen.rm.dk.

I tabel 6.1 ses en oversigt over belægningsituationen i regionen i form af belægningsprocenten på de sociale tilbud i 2009 og 1. halvår 2010 fordelt på henholdsvis dag- og døgnpladser og på målgrupper. Oplysningerne om forbruget stammer fra de kvartalsvise opgørelser, der er aftalt at udarbejde som et led i opfølgningen på Rammeaftale 2010.

Tabel 6.1. Belægningsprocenten på de sociale tilbud fordelt på målgrupper

Målgruppe	Belægning 2009 (%)		Belægning 1. halvår 2010 (%)	
	Dag	Døgn	Dag	Døgn
Sikrede døgninstitutioner for børn og unge	102,8	95,2		98,8
Fysisk og psykisk handicappede børn og unge	106,9	106,2	114,0	104,0
Voksne fysisk handicappede og senhjerneskadede	96,5	97,7	97,6	98,3
Voksne psykisk handicappede og personer med autisme	99,3	102,7	101,1	101,6
Voksne med sindslidelse	100,6	103,9	98,1	100,7
Dagtilbud på revalideringscentre	96,0	98,0	95,4	88,8
Personer med misbrugsproblemer ⁽¹⁾	126,2	85,9	49,2	72,0
Kvindekrisecentre		78,1		86,3
Forsorgshjem	98,1	89,4	98,4	93,7

Note 1: I 2. kvartalsvise opfølgning er tilbud til personer med stof- og alkoholmisbrug lagt sammen til én målgruppe. Belægningsprocenten for ambulante behandling i 2009 er 98,3 % og i 1. halvår 2010 109,1 %.

Region Midtjylland driver desuden en række tilbud efter overenskomst med enkelte kommuner. Belægningsprocenten herfor er angivet i tabel 6.2.

Tabel 6.2. Belægningsprocenten for socialt truede børn og unge

Målgruppe	Belægning 2009 (%)		Belægning 1. halvår 2010 (%)	
	Dag	Døgn	Dag	Døgn
Socialt truede børn og unge ⁽¹⁾	64,4	104,6	76,5	91,6

Note 1: Indeholder kun tal for Region Midtjyllands institutioner, idet rammeaftalen for 2010 ikke omfatter kommunernes tilbud i denne målgruppe.

Der foreligger ikke et samlet overblik over alle leverandørers forbrugsoplysninger på kommunikations-, hjælpemiddel- og specialrådgivningsområdet.

På www.socialportalen.rm.dk findes kvartalsvise opfølgninger vedr. belægningen på de sociale tilbud for hele 2010. Her foreligger belægningsprocenterne også for de enkelte tilbud omfattet af Rammeaftale 2010.

6.2 Samarbejdet om Rammeaftale 2010

I de kommunale redegørelser havde kommunerne også mulighed for at angive, hvordan samarbejdet med regionen og de øvrige kommuner omkring indgåelse af rammeaftalen var forløbet. Samlet set er der blandt alle parter stor tilfredshed med samarbejdet. Alle kommuner anfører i de kommunale redegørelser, at samarbejdet enten fungerede "godt" eller "meget godt", ligesom møderne i Den Administrative Styregruppe fremhæves som et godt forum for samarbejdet.

Rammeaftalen blev udarbejdet i åben dialog mellem kommunerne og Region Midtjylland. Den Administrative Styregruppe nedsatte en række arbejdsgrupper med repræsentanter for kommunerne og Region Midtjylland, der beskæftigede sig med temaer som principper for udregning af takster og forenkling af skabelon for indberetning af de kommunale redegørelser.

Samarbejdsprocessen omkring udarbejdelsen af Rammeaftale 2010 var med til at sikre enighed omkring rammeaftalen og dens principper. Dette er afgørende, idet uenighed ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed. Den 15. oktober 2009 havde Region Midtjylland og alle 19 kommuner tilsluttet sig Rammeaftale 2010.

Den Administrative Styregruppe har i løbet af 2010 afholdt jævnlige møder. På møderne har Den Administrative Styregruppe dels fulgt op på Rammeaftale 2010 og dels udarbejdet Rammeaftale 2011.

I møderækken er der lagt vægt på en åben og ligefrem dialog om rammeaftalen og om udviklingen i behovet for tilbud på det sociale område og de problematikker, der er blevet rejst på møderne.

Samarbejdet i Den Administrative Styregruppe følges op af lokalt samarbejde mellem kommunale sagsbehandlere og leverandører. Her drøftes konkrete problematikker, der vedrører samarbejdet mellem den enkelte kommune og leverandøren. Det lokale samarbejde er medvirkende til at få rammeaftalen til at fungere som et smidigt værktøj.

I aftaleperiode 2011 er der ønske om at afholde en tværsektoriel og tværfaglig konference, for derigennem at skabe et fagligt dialogforum.

Kapitel 7. Tilbudsviften

Der vil i Rammeaftale 2011 blive taget udgangspunkt i de kommunale og regionale indmeldinger til takstfilen, når antal pladser i tilbudsviften for 2011 skal opgøres. I forhold til tidligere års rammeaftaler betyder den nye opgørelsesmetode, at der kan registreres et niveauforskel i antal pladser ved de enkelte målgrupper, som skyldes den ændrede opgørelsesmetode og ikke tilsvarende ændringer i kapaciteten.

Korrektionen har fundet sted i forbindelse med den løbende kvalitetssikring af de data, som anvendes i rammeaftalen. Herved blev det tydeligt, at det oprindelige data-materiale, der lå til grund for opgørelsen i de første rammeaftaler, byggede på usikre og i nogle tilfælde forældede data. Opgørelsen over antal pladser for tilbud omfattet af rammeaftalen fordelt på målgrupper i nedenstående tabel er sket med udgangspunkt i takstbilaget for 2011.

Tabel 7.1. Oversigt over antal pladser

	2010	2011
Børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne		
Dagpladser	528	
Døgpladser	602	
Sikrede institutioner for børn og unge		
Åbne pladser	24	
Sikrede pladser	20	
Særligt sikrede pladser	10	
Voksne med sindslidelse		
Dagpladser	647	
Døgpladser	729	
Voksne fysisk handicappede inkl. senhjerneskadede		
Dagpladser	2.057	
Døgpladser	1.031	
Personer med psykisk handicap inkl. autister		
Dagpladser	2.627	
Døgpladser	1.450	
Dagtilbud- beskyttet beskæftigelse ¹⁾		
Samlet antal pladser	164	
Personer med kommunikationshandicap ²⁾		
Dagpladser	*	
Døgpladser	*	
Kvindekrisecentre		
Samlet antal pladser	60	
Forsorgshjem		
Dagpladser	301	
Døgpladser	506	
Stofmisbrugsområdet ³⁾		
Dagpladser	1.225	
Døgpladser	20	

Note 1: Pladsantallet til beskyttet beskæftigelse vedrører kun de pladser, der er placeret på de kommunale revalideringsinstitutioner. Målgruppen (voksne handicappede, sindslidende mv.) er ikke på forhånd angivet. Baggrunden herfor er, at revalideringsinstitutionernes øvrige virksomhed ikke er omfattet af rammeaftalen. Øvrige pladser til beskyttet beskæftigelse indgår i de øvrige dagtilbud uden yderligere specifikation.

Note 2: Tilbuddene efter sundhedslovgivningen er ikke omfattet af rammeaftalen. Oversigten henfører kun til stofmisbrugsbehandling efter serviceloven.

På de følgende sider gives en kort beskrivelse af de enkelte målgrupper i tilbudsviften. Som et afsluttende afsnit er mulighederne for specialrådgivning beskrevet. Herudover beskrives organiseringen af samrådsfunktionen for domfældte udviklingshæmmede.

- Børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
- Sikrede institutioner for børn og unge
- Voksne med sindslidelse
- Voksne fysisk handicappede inkl. senhjerneskadede
- Personer med psykisk handicap inkl. autister
- Dagtilbud på revalideringscentre
- Personer med kommunikationshandicap
- Hjælpecentre
- Kvindekrisecentre
- Forsorgshjem
- Stofmisbrugsområdet
- Specialrådgivning
- Samråd for domfældte udviklingshæmmede

Det er endvidere et krav, at der i rammeaftalen sættes fokus på udvikling af sociale tilbud med mere end 100 døgnpladser. I regionen findes to tilbud af denne størrelse – Landsbyen Sølund og Østervang. De to driftsherrer har udarbejdet udviklingsplaner for tilbuddene. De fremgår af bilagene 4 og 5.

Oversigten over tilbuddene og informationerne om hvert enkelt tilbud skal ses i sammenhæng med den landsdækkende Tilbudsportal, der drives af staten. Tilbudsportalen (www.tilbudsportalen.dk) indeholder en beskrivelse af hvert enkelt tilbud på det sociale område.

Via Tilbudsportalen er det muligt at søge relevant materiale om de enkelte tilbud – og i kombination med tilbuddenes hjemmesider kan der læses mere om det faglige indhold og kompetencerne i tilbuddet.

7.1 Børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

Målgruppe

Tilbuddene på området er målrettet børn og unge med handicap - eksempelvis multi-handicap. Brugere har behov for behandling og udviklingsmæssig støtte af deres funktionsnedsættelse.

Målgruppen rummer også brugere med psykiatriske lidelser – såsom spiseforstyrrelser, skizofreni og ADHD (tidligere kaldet DAMP). Behandlingen indeholder en væsentlig psykiatrisk indsats og dermed et samarbejde med det øvrige psykiatriske system.

Tilbudsvifte

Tilbuddene i regionen til børn og unge med handicap supplerer hinanden. De indebærer en specialpædagogisk indsats og omfatter dag- og døgntilbud – herunder også døgntilbud i form af aflastning. I nogle tilbud indeholder behandlingen også en væsentlig psykiatrisk indsats. Tilbuddene drives i medfør af Serviceloven §§ 32, 36 og 67, stk. 2.

7.2 Sikrede institutioner for børn og unge

Målgruppe

De sikrede institutioner er målrettet børn og unge, som opfylder betingelserne i Socialministeriets bekendtgørelse om magtanvendelse for placering i sikrede institutioner. Det vil blandt andet sige ophold på grund af farlighed, længerevarende behandlingsforløb, ophold der træder i stedet for varetægtsfængsling, og afsoning når visse betingelser er opfyldt.

Tilbudsvifte

I Danmark findes i alt syv sikrede institutioner, herunder tre særligt sikrede afdelinger for meget voldelige unge, og én særligt sikret afdeling for unge med psykiske lidelser.

I tilknytning til nogle af de sikrede afdelinger er der etableret åbne afdelinger. Disse er fortrinsvis til unge idømt ungdomssanktion, men også til andre kriminelle og kriminalitetstruede unge. De åbne afdelinger skaber mulighed for, at den unge kan modtage en sammenhængende pædagogisk indsats i forbindelse med udslusning - fra ophold på en sikret afdeling til et ophold på en åben afdeling.

To af de syv sikrede institutioner er placeret i regionen; Koglen i Herning og Grenen i Grenå, der også har en afdeling i Randers.

For at efterkomme kommunernes ønsker om flere pladser til børn og unge med behov for ophold på sikrede institutioner, har kommuner og Region Midtjylland aftalt hurtigst muligt at udvide den sikrede institution Grenen med 5 pladser.

De sikrede pladser anvendes af alle kommuner i Danmark, og der foregår for nuværende en koordinering af de sikrede afdelinger vedrørende unge, som placeres i varetægtssurrogat. I kapitel ni kan der læses mere om regionernes samarbejde i forbindelse med koordineringen af behovet for pladser på de sikrede afdelinger. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven § 67, stk. 3.

7.3 Voksne med sindslidelse

Målgruppe

Den overordnede målgruppe for de socialpsykiatriske tilbud, er voksne personer med svære sindslidelser, adfærdsforstyrrelser og reducerede sociale færdigheder af en sådan karakter, at personerne ikke er i stand til at leve en tilfredsstillende og selvhjulpent tilværelse i kortere eller længere perioder af deres liv.

Målgruppen omfatter voksne personer med skizofreni og andre psykoser, alvorlige affektive lidelser og personlighedsforstyrrelser, svære spiseforstyrrelser, alvorlige angst- og tvangstilfælde og organiske lidelser – primært demenssygdomme – samt psykisk udviklingshæmmede med sindslidelser. Ofte vil der også være tale om misbrugsproblemer.

Målgruppen har divergerende behov for socialpsykiatrisk støtte og behandling, både i forhold til vedvarende, stabile og sammenhængende tilbud og i forhold til fleksibilitet over tid.

Tilbudsvifte

Indsatsen byder i dag på en bred palet af forskellige former for støtte. Tilbudsviften rummer både dag- og døgntilbud af forholdsvis almen karakter samt mere omfattende og specialiserede tilbud, forsorgstilbud og person- og bostøtte. Samtidig arbejdes der med mangeartede løsningsmodeller, der på tværs af sektorer tager afsæt i den enkelte persons behov og situation. Tilbudsviften i socialpsykiatrien er yderligere karakteriseret ved, at der ofte er behov for et kontinuerligt og tæt samarbejde mellem de forskellige tilbud og sektorer i den sociale indsats.

Botilbud

Botilbuddene varetager forskellige opgaver. Nogle tilbud er rettet mod en særlig gruppe brugere eller har et særligt indhold i tilbuddet, andre tilbud er mere almene med en meget bred målgruppe. Tilbuddene kan være af midlertidig eller længerevarende karakter. Derudover arbejdes også med mere fleksible døgntilbud, for brugere der bor i eget hjem. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven §§ 107, stk. 2 eller 108. Tilbuddene drives også i medfør af almenboligloven § 185b i kombination med serviceloven §§ 83 – 85, 87 og 102.

Dagtilbud

Nogle dagtilbud er karakteriseret ved at tilbyde individuelle træningsforløb af afgrænset varighed. Der arbejdes typisk med udgangspunkt i problemer knyttet til sygdom, kommunikation, fritidsaktiviteter, arbejdsprøvning og praktisk social færdighedstræning. Disse tilbud drives i medfør af serviceloven §§ 85 og 86. Andre dagtilbud er karakteriseret ved at fungere som frirum i form af væresteder for personer med en sindslidelse. Disse tilbud drives som aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104.

Yderligere er der etableret forskellige arbejdsmarkedsrettede dagtilbud, hvor brugeren er i beskyttet beskæftigelse inden for såvel produktion som service, hvilke drives efter servicelovens § 103.

Bostøtte, personstøtte og støttekontaktperson

Bostøtte-, personstøtte- og støttekontaktpersonordningen er kendetegnet ved at være målrettet den enkelte persons liv og situation. Indsatsen er fleksibel og tilrettelægges og sammensættes med afsæt i den enkeltes ønsker og behov. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven §§ 85, 97 og 98.

Forsorgspladser

Med henblik på at yde en integreret indsats i forhold til de personer med sindslidelser som er blandt de absolut sværest stillede, er der etableret en række specielle forsorgstilbud. Brugerne her er typisk marginaliserede med dobbeltdiagnose og hjemløshedsproblemer, som ikke kan profitere af de almene socialpsykiatriske tilbud. Disse tilbud drives i medfør af serviceloven § 110 eventuelt i kombination med § 102.

7.4 Voksne fysisk handicappede inkl. senhjerneskedede

Målgruppe

Målgruppen voksne fysisk handicappede dækker over følgende:

1. Personer med svære hjernesker, neurologiske lidelser eller med komplekse følger af moderate hjernesker, som efter endt sygehusbehandling har behov for en intensiv, omfattende og specialiseret rehabiliteringsstøtte i midlertidige eller varige dag- og døgntilbud.

Der er ofte tale om følger på både det fysiske område (f.eks. lammelser, bevægelsesmæssige følger), det psykiske område (kognitive, adfærdsmæssige følger) og det sociale område (ændret social kompetence, følger for hverdagslivet).

2. Personer med fysiske handicaps eller hjernesker med bopæl i eget hjem eller i socialt tilbud, som har behov for et kortere, intensivt dag- eller døgntilbud med genoptræning af færdigheder og afklaring af specielle problemstillinger.
3. Unge voksne med opmærksomhedsforstyrrelse, som medfører store vanskeligheder med at strukturere en dagligdag, passe skolegang, uddannelse eller arbejde – og fastholde sociale relationer. Samtidig har brugerne ofte en psykiatrisk overbygning og øget risiko for at komme ud i misbrug eller kriminalitet.

Tilbudsvifte

Tilbuddene på området er geografisk spredt i regionen. Der findes en bred vifte af tilbud til målgruppen:

Midlertidige boformer

Tilbud til personer med moderat til svær hjernesker/neurologisk lidelse med henblik på at udrede, afklare og udvikle egne ressourcer, samt en vurdering af behovet for den fremtidige indsats. Denne kan være i forhold til udvikling af færdigheder, genskabe en tilværelse så nær det tidligere som muligt eller en vurdering af mulighederne for bolig, beskæftigelse, fritidsliv og netværk. Tilbuddets varighed er meget varierende, men kan strække sig op til tre år. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven § 107, stk. 2 eventuelt i kombination med § 102.

Længerevarende botilbud

Tilbud til personer med svære problemstillinger; kognitive, fysiske, sociale og adfærdsmæssige. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven § 108 eller almenboligloven § 185b i kombination med serviceloven §§ 83 – 85 og 87.

Støtte i egen bolig

Der gives støtte i egen bolig i forskelligt omfang. Boligen kan være i en organisatorisk sammenhæng med andre boliger, og vil da typisk omfatte mennesker med behov for vidtfavnende støtte til personlig udvikling, praktiske og sociale færdigheder samt et vedvarende behov for omfattende pleje og omsorg. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven §§ 83 – 85, 87 og 102 eventuelt i kombination med almenboligloven § 185b.

Støtten kan også gives i mindre omfang i en mere selvstændigt beliggende bolig. Støtten indebærer tillige deltagelse i blandt andet beskæftigelse, fritidsaktiviteter og undervisning, samt arbejde med at opbygge og bevare sociale relationer til eksempelvis familie og børn. Dette tilbud ydes i medfør af serviceloven § 85.

Dagtilbud

Der tilbydes aktivitets- og samværstilbud, som flere steder organisatorisk er tilknyttet botilbuddene. Derved skabes en sammenhæng i indsatsen, ligesom det sikres, at udredning og afklaring også omfatter beskæftigelse og/eller arbejdsevnevurdering. Tilbuddet drives i medfør af serviceloven § 104.

Yderligere er der etableret forskellige arbejdsmarkedsrettede dagtilbud, hvor brugeren er i beskyttet beskæftigelse inden for såvel produktion som service, hvilke drives efter servicelovens § 103.

Der tilbydes træning og rehabiliteringsforløb i dagtimerne. Træningen foregår med basis i en neurologisk undersøgelse, og der udarbejdes løbende handleplaner i samarbejde med sagsbehandler, pårørende og den skadede.

Til unge med ADHD (tidligere kaldet DAMP) tilbydes botræning og hjælp til erhvervspraktik i en længere periode. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven §§ 85 og 86.

7.5 Personer med psykisk handicap inkl. autister

Målgruppe

Målgruppen psykisk handicappede inkl. autister dækker over følgende to undermålgrupper:

1. Voksne med udviklingshæmning i lettere, middelsvær og svær grad. Der er et stort spænd i brugergruppen – fra brugere der magter de fleste almindelige daglige aktiviteter og praktiske opgaver med støtte, til brugere der kræver konstant og vedvarende hjælp og opsyn.

Nogle brugere er idømt ophold på en institution og/eller tilsyn. Det er brugere, der har begået kriminalitet; eksempelvis seksualforbrydelser mod børn eller voksne, grov vold, forsøg på manddrab eller ildspåsættelse.

Brugerne kan også have svære bevægehandicaps, være hørehandicappede, lide af epilepsi og alene formå begrænsede former for ikke-sproglig kommunikation.

2. Børn og voksne med problemstillinger indenfor autismespektret kan karakteriseres ved, at evnen til socialt samspil er mangelfuldt udviklet, at evnen til følelsesmæssig respons og den almindelige situationsfornemmelse mangler, og at der er ringe interesse for deltagelse i fælles aktiviteter. Der synes at mangle, hvad man har betegnet som "social intelligens", en instinktiv fornemmelse for, hvad andre føler og tænker, samt evnen til at aflæse sociale situationer. Indenfor gruppen er der tale om en meget ujævn profil, med store variationer i handicapgrad. Brugerne kan have en selvskadende adfærd, have udviklingsforstyrrelser og depressioner.

Tilbudsvifte

Tilbuddene til målgruppen er geografisk spredt over hele regionen.

Boformer

Boformerne er organiseret med udgangspunkt i brugernes forskellige behov. For de mest selvhjulpne brugere tilbydes indsatsen i ungdomskollegier, bofællesskaber og støtte i egen bolig, og for brugere der har et mere omfattende behov for støtte, i bo-tilbud. Der tilbydes også afklarings- og botræningstilbud, hvor der gives en intensiv træning. Endelig findes også de meget specialiserede botilbud, som primært henvender sig til særlige målgrupper, eksempelvis brugere idømt sanktioner eller med behov for pleje og omsorg. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven §§ 107, stk. 2 eller 108. Tilbuddene drives også i medfør af almenboligloven § 185b i kombination med serviceloven §§ 83 – 85, 87 og 102.

På området tilbydes også aflastning for børn med autisme i alderen 6-18 år. Der er tale om tilbud til familier med hjemmeboende børn som frekventerer specialskoler.

Dagtilbud

Dagtilbuddene omfatter både beskyttet beskæftigelse samt aktivitets- og samværstilbud. Dagtilbuddene er kendetegnet ved et varieret udbud af aktiviteter, hvor der arbejdes med at udvikle egne ressourcer. Indholdet i tilbuddene kan være forskellige former for industriel produktion, serviceaktiviteter, butiks- og cafédrift, kreative værksteder, fysisk træning samt sanse- og oplevelsesmuligheder. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven §§ 103 og 104. Der kan også indgås samarbejde med det private og offentlige arbejdsmarked, når en bruger ønsker ansættelse i et fleksjob.

Særlige projekter

Nogle brugere modtager et tilbud i form af særligt tilrettelagte projekter. Der er tale om en lille gruppe, der blandt andet kan have et uhensigtsmæssigt reaktionsmønster i form af eksempelvis trusler, vold eller anden afvigende adfærd. Andre brugere kan have svært ved at indgå i sociale sammenhænge og modtager derfor ikke et tilbud i store fællesskaber. Tilbuddene drives efter samme bestemmelser som nævnt ovenfor eventuelt i kombination med serviceloven § 102.

7.6 Dagtilbud- beskyttet beskæftigelse

Målgruppe

Dagtilbud om beskyttet beskæftigelse på revalideringscentre er målrettet førtidspensionister, der på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne – eller særlige sociale problemer – ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse.

Tilbudsvifte

Det er kendetegnende at tilbuddene benyttes af personer, der ikke også modtager et døgntilbud. En mindre del af tilbuddene om beskyttet beskæftigelse drives primært i tilknytning til andre tilbud på det sociale område. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven § 103.

7.7 Personer med kommunikationshandicap

Målgruppe

Tilbud til personer med kommunikationshandicap består af tre områder; taleområdet, synsområdet og høreområdet. Hvert område har sin egen målgruppe:

Taleområdets tilbud retter sig mod børn og voksne med tale- og sprogvanskeligheder, erhvervet hjerneskade, stamme-, læse- stemmevanskeligheder, herunder voksne med progredierende lidelser (Parkinsons m.v.) og bortopereret strube. Desuden varetages også behandlingen af læbe-ganespalte patienter.

Høreområdets målgruppe er hørehandicappede børn og voksne, døve, døvblevne, døvblinde, personer med cochlear implant, Ménières sygdom, tinnitus, samt pårørende og personale.

Synsområdets målgruppe er blinde og svagsynede børn, unge og voksne.

Tilbudsvifte

Tilbudsstrukturen er karakteriseret ved få centrale institutioner, der dækker et stort optageområde. En del af de ydelser der tilbydes på tale-, høre- og synsområderne er af så specialiseret karakter, at hensynet til en høj faglighed tilsiger en central struktur.

På kommunikationsområdet tilbydes specialrådgivning til personer med medfødte eller erhvervede handicaps, der har en sådan karakter, at de kræver et højt specialiseret tilbud. Det drejer sig typisk om lidelser eller handicaps, der i svær grad hæmmer borgerens funktionsevne.

Kerneydelsen på tale-, høre- og synsområderne er undervisning, rådgivning og vejledning tilpasset borgerens handicap. På synsområdet tilbydes desuden sagsbehandling i forhold til målgruppens handicap, og på taleområdet er undersøgelse og udredning en del af kerneydelsen.

Af hensyn til forsynings sikkerheden og sikkerheden for en rationel drift, kan der indgås abonnementsaftaler på kommunikationsområdet for de ydelser, der ikke er omfattet af traditionel takstbetaling. Abonnementsordningerne er omtalt yderligere i bilag 3, mens priserne på området fremgår af bilag 1.

Flertallet af brugerne på området benytter sig af undervisning, rådgivning og vejledning, men på området er der også enkelte egentlige dag- og døgntilbud, som det fremgår af tabellen nedenfor. Tilbuddene drives i medfør af specialundervisningsloven § 1, stk. 2 – 3 og folkeskoleloven § 20, stk. 3.

7.8 Hjælpe midler

Målgruppe

Hjælpe middelområdet s målgruppe er personer med betydelig nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne.

Tilbudsvifte

Indsatsen består af rådgivning og vejledning om tekniske hjælpemidler til handicappede børn og voksne. I rådgivningen indgår en analyse af problemet og en vurdering af mulige løsninger.

På området kan der ligeledes indgås abonnementsaftaler. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven § 112.

7.9 Kvindekrisecentre

Målgruppe

Målgruppen er voldsramte kvinder og deres børn. Volden kan være af fysisk, psykisk eller seksuel karakter, eller der kan være tale om trusler om vold.

Tilbudsvifte

I regionen findes syv krisecentre i en række af de større byer.

På krisecentrene kan kvinder og deres børn modtages døgnet rundt. Herefter kan centrene tilbyde fysisk beskyttelse og støtte til afklaring.

Med udgangspunkt i beboerens aktuelle situation kan centrene også tilbyde hjælp og rådgivning i forhold til skilsmisse og separation, forældremyndighed, samvær, økonomi og boligforhold. Krisecentrene tilbyder også støtte til udflytning. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven § 109 eventuelt i kombination med § 102.

7.10 Forsorgshjem

Målgruppe

Den primære målgruppe er voksne over 18 år, som akut er uden bolig eller som af forskellige årsager ikke kan opholde sig i egen bolig.

Brugerne af forsorgshjemmene har ofte andre problemstillinger end det at være hjemløs. Brugerne kan blandt andet være utilpassede og have svært ved at leve op til samfundets almindelige krav, have misbrugsproblemer, psykiske vanskeligheder/psykiatriske diagnoser samt vanskeligt ved at klare sig på det normale arbejdsmarked.

Tilbudsvifte

Tilbuddene er spredt over regionen og der er tale om såvel offentlige tilbud, som private tilbud, evt. knyttet til private og kirkelige organisationer, der har driftsoverenskomster med offentlige myndigheder.

Det primære tilbud på hjemløseområdet er tilbuddet om midlertidig bolig, hvortil brugere kan indskrives akut.

I tilknytning til botilbuddet giver forsorgshjemmene en række tilbud om hjælp og støtte, der er målrettet mod at give brugeren et bedre liv og en mulighed for at blive selvhjulpne efter opholdet. Det drejer sig eksempelvis om bistand til kontakt til myndigheder, behovsafklaring og handleplan, lægelig og medicinsk afklaring, hjælp til boligøgning samt støtte til fritidsaktiviteter.

Derudover har de enkelte tilbud udviklet en række sekundære tilbud - eksempelvis akut afrusning under lægeligt tilsyn, herberg, udslusningsboliger med tilbud om botræning, efterværn, beskæftigelsestilbud, syge- og plejeafdelinger, specialiserede

tilbud til brugere med psykiatriske diagnoser og dobbeltdiagnoser (misbrug og psykiatri), genoptræning og fysioterapi samt café- og værestedstilbud. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven § 110 eventuelt i kombination med § 102.

7.11 Stofmisbrugsområdet

Målgruppe

Målgruppen på stofmisbrugsområdet kan deles op i følgende fire grupperinger:

1. Stofmisbrugere med et mangeårigt misbrug af både illegale og legale narkotiske stoffer.
2. Unge og voksne, hvis tilværelse er alvorligt truet af stofmisbrug.
3. Børn og unge fra 14 til 25 år med begyndende misbrug, hvis tilværelse er truet af problematisk forbrug af stoffer og evt. andre rusmidler, og som er ved at udvikle en negativ identitet gennem ukritisk og eksperimenterende forbrug. Personerne er kendetegnede ved, at de er i færd med at droppe ud af arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet, og erkender sjældent, at de er på vej ud i et misbrug.
4. Hele befolkningen, især unge og deres forældre, er målgruppen for den forebyggende indsats, der skal skabe forståelse for det værdifulde i at have en sund livsstil. En målrettet indsats skal sikre, at forbrug ikke udvikler sig til misbrug, og at misbrugsproblemer er noget, der angår alle.

Tilbudsvifte

Nogle steder er stofmisbrugsbehandling efter serviceloven samlet i samme organisation som alkoholbehandling, forebyggelse og lægelig behandling af stofmisbrug (alle efter sundhedslovgivningen), mens det andre steder drives separat – der tegner sig således et driftsmæssigt forskelligt billede på misbrugsområdet.

Døgnbehandling

En del af døgnbehandlingsindsatsen på stofmisbrugsområdet foregår på private tilbud, som misbrugscentre har samarbejdsaftaler med. De fleste misbrugscentre i regionen har egne tilbud om efterbehandling i halvvejshuse eller lignende. Tilbuddene drives i medfør af serviceloven § 107, stk. 2, jfr. §§ 101 - 102.

Derudover tilbydes også anden form for konsulentbistand til sagsbehandlere, institutioner og andre professionelle – eksempelvis opkvalificering af fagfolk, der arbejder på socialområdet.

7.12 Specialrådgivning

Tilbuddene i regionen

Fra en lang række tilbud omfattet af rammeaftalen ydes i dag specialrådgivning i forhold til enkeltsager. Disse muligheder videreføres, ligesom der vil være mulighed for at etablere nye former for specialrådgivning, i det omfang det efterspørges af kommunerne.

Nogle tilbud om specialrådgivning ydes fra dag- og døgntilbuddene på det sociale område, andre fra rådgivningscentre – eksempelvis på kommunikationsområdet, hjælpemiddelområdet og i forhold til regionsdækkende tilbud på småbørnsområdet.

Der er to takster for specialrådgivning – én for den socialfaglige og én for den lægefaglige. Se bilag 3 for en nærmere beskrivelse af specialrådgivningsydelse og abonnementsordninger.

Yderligere kan Region Midtjylland i sammenhæng med hospitalsdriften og driften af de sociale tilbud mod fuld omkostningsdækning eksempelvis tilrettelægge og afholde uddannelsesforløb, der kan planlægges i samarbejde med kommunerne.

7.13 Samråd for domfældte udviklingshæmmede

I regionen er der etableret to samråd for domfældte udviklingshæmmede. Samrådenes opgave er at afgive vejledende udtalelser til anklagemyndigheder og domstole om retsfølger overfor voksne udviklingshæmmede lovovertrædere dels når der rejses sigtelse og dels undervejs i domsperioden.

Århus Kommune varetager sekretariatsfunktionen i det samråd, der betjener kommunerne i Århus, Randers, Favrskov, Norddjurs, Syddjurs, Odder, Skanderborg, Silkeborg og Samsø Kommuner. Viborg Kommune varetager sekretariatsfunktionen i det samråd, der betjener Hedensted, Horsens, Viborg, Lemvig, Struer, Ringkøbing-Skjern, Skive, Ikast-Brande og Herning Kommuner.

Kapitel 8. Fokus- og udviklingsråder på det sociale område

Det er et krav, at der i forbindelse med rammeaftalen løbende opsamles erfaringer og viden om udviklingstendenser på det sociale område.

I den forbindelse har kommunerne og Region Midtjylland udpeget en række fokus- og udviklingsområder, der danner en fælles ramme om den løbende faglige udvikling, og bidrager til at skabe en fælles opmærksomhed omkring nye behov.

De kommunale redegørelser kan være et bidrag til arbejdet med udviklingstendenser og udviklingsbehov på det sociale område. I forbindelse med udarbejdelsen af de kommunale redegørelser har kommunerne derfor haft mulighed for at angive udviklingsbehov i forhold til tilbud omfattet af rammeaftalen.

I Rammeaftale 2011 har kommuner og Region Midtjylland i fællesskab en række områder, hvor det findes særlig vigtigt, at der i det fremadrettede samarbejde er en øget bevågenhed:

8.1 Styring

Markant udgiftspres på området stiller store krav til styringen. Derfor er der fremadrettet behov for, at der etableres mere hensigtsmæssige styringsmekanismer i rammeaftaleregion. Der sættes i denne rammeaftale fokus på takstopfølgning og gennemsigtighed i ydelse og pris:

- **Takstopfølgning**
Med udgangspunkt i den gennemførte udgiftsanalyse på det specialiserede socialområde sættes der fokus på takstopfølgning. Ansvar for takstopfølgningen placeres i Takststyregruppen.
- **Gennemsigtighed i ydelse og pris.**
Ydelsesbeskrivelser vil kunne sikre et ensartet og gennemsigtigt serviceniveau med mulighed for at styre udgiftsniveauet. Flere kommuner, såvel som Region Midtjylland og KL arbejder med dette. Den fortsatte udvikling skal ske med inspiration fra allerede igangværende initiativer.
- **Fælles metodeudvikling**
Kommuner og region opretter årligt en lang række individuelle projektpladser, men det kan såvel økonomisk som fagligt være hensigtsmæssigt, hvis parterne sammen udvikler fælles løsninger frem for dyre enkeltforanstaltninger. Den Administrative Styregruppe vil i 2011 igangsætte dette arbejde.
- **Handleplaner som fælles dialogværktøj**
Handleplaner kan, som dialogværktøj mellem myndighed og leverandør, styrke kommunikation og opfølgning i forhold til resultatkrav. Servicestyrelsen har udarbejdet en standard herfor, som man i Region Midtjylland skal læne sig op ad. Den Administrative Styregruppe vil i 2011 igangsætte dette.

- Uddannelse af visitatorer
Med udgangspunkt i den gennemførte udgiftsanalyse på det specialiserede socialområde, vil kommunerne i fællesskab etablere uddannelsesforløb for visitatorer i de kommunale myndighedsafdelinger. Uddannelsesforløbet skal sikre øget gennemsligtighed såvel som styrbarhed, og etableres i samarbejde med Servicestyrelsen.

8.3 Tilpasninger og ændringer i kapaciteten.

Som et led i udarbejdelsen af rammeaftalen har alle 19 kommuner indsendt en kommunal redegørelse til Region Midtjylland, hvori det forventede behov for tilbud i 2011 og de tre følgende overslagsår præsenteres.

Med afsæt i de kommunale redegørelser tilkendes det, at kommunerne med enkelte undtagelser forventer et stort set uændret forbrug i 2011 i forhold til 2010. På den baggrund er det besluttet, at den kapacitet, der blev stillet til rådighed for kommunerne i regionen i 2010, overordnet set videreføres med visse justeringer.

Kommunerne og Region Midtjylland har aftalt en række konkrete kapacitetsjusteringer i 2011, som efterfølgende er godkendt i de respektive kommunalbestyrelser og regionsråd. Kapacitetsændringerne er oplistet i nedenstående tabel.

Tabel 8.3.1. Tilpasninger og ændringer i kapaciteten

	Pladser	
	Regionale	Kommunale
Voksne med sindslidelser		
• Region Midtjylland, Blåkærgård (døgnpladser)	2 +	
Voksne med psykisk handicap (herunder autisme)		
• Syddjurs Kommune, Fakkeltgården (døgnpladser)		13 -
• Syddjurs Kommune, Marie Magdalene (døgnpladser)		24 +
• Syddjurs Kommune, Vestergaard (døgnpladser)		4 +
• Silkeborg Kommune, Socialpsykiatrisk Bosted (døgnpladser)		7 +
• Silkeborg Kommune, Café på Vejen (dagpladser)		70 -
• Silkeborg Kommune, Loftet (døgnpladser)		8 -
• Silkeborg Kommune, Aktivitetscenter Viborgvej (dagpladser)		60 -
• Silkeborg Kommune, Aktivitetscenter Lillehøjvej (dagpladser)		15 +
• Silkeborg Kommune, Aktivitetscenter Kernen (dagpladser)		5 +
• Silkeborg Kommune, Aktivitetscenter Lysbro (dagpladser)		16 +
• Herning Kommune, Mosaikken (døgnpladser)		14 +
• Holstebro Kommune, Udd.center Mariebjerg (dagpladser)		11 +
• Holstebro Kommune, Udd.center Mariebjerg (døgnpladser)		11 +
• Struer Kommune, Fjordbo Jegindø (døgnplads)		1 +
• Horsens Kommune, Bo-Horsens (døgnpladser)		15 +
• Århus Kommune, Soras (døgnpladser)		7 +
• Ikast-Brande Kommune, Garland (dagplads)		1 +
• Ringkøbing-Skjern Kommune, Holmelunden (døgnpladser)		8 +
• Region Midtjylland, Nørholm Kollegiet (døgnpladser)	3 +	
• Region Midtjylland, Nørholm Kollegiet (døgnplads)	1 -	
• Region Midtjylland, Nørholm Kollegiet (døgnplads)	1 -	
• Region Midtjylland, Nørholm Kollegiet (døgnpladser)	2 -	

• Region Midtjylland, Saustrup (døgnpladser)	7	+	
• Region Midtjylland, Stormly (dagpladser)	8	-	
• Region Midtjylland, Gudenå Kollegiet (døgnpladser)	6	+	
• Region Midtjylland, Hinnerup Kollegiet (døgnpladser)	4	+	
• Region Midtjylland, Hinnerup Kollegiet (døgnpladser)	3,5	+	
• Region Midtjylland, Hinnerup Kollegiet (dagpladser)	16	-	
• Region Midtjylland, Hinnerup Kollegiet (døgnplads)	1	-	
• Region Midtjylland, Hinnerup Kollegiet (døgnpladser)	8	+	
• Region Midtjylland, Tangkær (døgnpladser)	8	+	
Voksne med fysisk handicap (herunder senhjerneskade)			
• Skanderborg Kommune, Landsbyen Sølund (døgnpladser)			5 +
• Region Midtjylland, Tagdækervej (dagpladser)	8	-	
Personer med stofmisbrugsproblemer			
• Horsens Kommune, Kråsiglund (døgnplads)			1 -
Hjemløse og personer med særlige sociale behov			
• Randers Kommune, Ladegården (døgnpladser)			6 +
Voldsramte kvinder			
Personer med behov for tilbud på tale, høre- og synsomsr.			
Personer med behov for tilbud på hjælpemiddelområdet			
Børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne (herunder autisme)			
• Norddjurs Kommune, Børn & Ungecenter, Unghus (døgnplad.)			9 +
• Norddjurs Kommune, Børn & Ungecenter, Djurshøj (døgnplad.)			9 +
• Norddjurs Kommune, Børn & Ungecenter, Djurshøj (døgnplad.)			18 -
• Herning Kommune, MultifunC-institution (udslusningspladser)			8 +
• Herning Kommune, MultifunC-institution (døgnpladser)			8 +
• Struer Kommune, Nordstjernen, (døgnpladser)			2,5 +
• Region Midtjylland, Møllebækken (dagpladser)	3	+	
• Region Midtjylland, Møllebækken (dagpladser)	2	+	
• Region Midtjylland, Møllebækken (dagpladser)	3	+	
• Region Midtjylland, Møllebækken (døgnpladser)	4	-	
• Region Midtjylland, Møllebækken (døgnpladser)	4	+	
• Region Midtjylland, Holmstrupgård (dagpladser)	8	+	
• Region Midtjylland, Holmstrupgård (dagpladser)	5	+	
• Region Midtjylland, Holmstrupgård (døgnpladser)	12	+	
• Region Midtjylland, Holmstrupgård (døgnpladser)	4	+	
• Børn og unge med behov for ophold på sikrede institution			
• Region Midtjylland, Koglen (dagplads) ⁽¹⁾	2	+	
• Region Midtjylland, Grenen (døgnpladser) ⁽²⁾	4	+	

Note 1 : Kommunerne i regionen og Region Midtjylland er enige om at anbefale nævnte pladser oprettet

Note 2 : Indtil 4 permanente pladser etableres på Grenen, Dalstrup, i løbet af 2011, etableres 5 midlertidige pladser på Grenen, Glesborg, fra december 2010.

Der er endvidere sket en løbende justering af kapaciteten i Rammeaftale 2010 i aftaleperioden. I de kommunale budgetforslag for 2011, der forhandles i august og september, indgår flere kommuner forslag til udvidelser og nye tilbud på udvalgte områder.

Der er mellem kommuner og Region Midtjylland stor enighed om behovet for løbende opfølgning og justering af kapaciteten i takt med ændrede behov. Der lægges dermed stor vægt på en dynamisk opfølgning på rammeaftalen, hvorfor der efter vedtagelse af Rammeaftale 2011, gennem faglig dialog og behovsvurdering, i en fælles planlægningsfase vil blive foretaget en mere konkret planlægning for en række målgrupper.

De fælles planlægningsprocesser vil strække sig hen over aftaleperioden og vil kunne gøre det nødvendigt, at udarbejde tillæg til rammeaftalen i aftaleperioden.

Når der er konkrete forslag til justeringer på en institution, er der gode erfaringer med at driftsherren mødes med de aktuelle køberkommuner til fastlæggelse af målgruppe, antal pladser og serviceniveau, inden der træffes endelig beslutning.

Kapitel 9. Koordinering af de lands- og landsdelsdækkende tilbud

De mest specialiserede lands- og landsdelsdækkende tilbud anvendes tværregionalt. Derfor skal regionerne sikre indbyrdes koordinering af de tilbud, som er regionalt drevne. Tilbuddene udgøres af specialundervisningstilbud og sociale tilbud herunder sikrede institutioner til børn og unge.

Formålet er at sørge for, at der til stadighed er det nødvendige antal pladser på landsplan, samt at regionerne gensidigt kan aflaste hinanden.

Såfremt en kommunalbestyrelse har overtaget et af de omhandlede tilbud, overtages også koordineringsforpligtelsen.

I de kommunale redegørelser har kommunerne taget stilling til, hvorvidt de forventer et væsentligt ændret forbrug på de lands- og landsdelsdækkende tilbud.

Danske Regioner har i samarbejde med de fem regioner udarbejdet en beskrivelse af de lands- og landsdelsdækkende tilbud. Beskrivelsen kan findes på Socialportalen (www.socialportalen.rm.dk).

9.1 Social- og specialundervisningsområdet

Målgrupperne til tilbuddene er fysisk eller psykisk handicappede, herunder synshandicappede, hørehandicappede og både syns- og hørehandicappede.

Indholdet i tilbuddene kan eksempelvis være dagtilbud, specialrådgivning og specialundervisning – evt. tilrettelagt som et kostskoleophold.

Region Midtjylland og kommunerne i regionen driver ikke lands- og landsdelsdækkende tilbud på dette område.

Regionerne har koordineret kapaciteten og sammensætningen af tilbuddene samt størrelsen af taksterne.

Udgifterne til de lands- og landsdelsdækkende tilbud fordeles efter indbyggertal på de kommuner, der har adgang til at benytte tilbuddet.

9.2 Sikrede institutioner for børn og unge

Sikrede døgninstitutioner er karakteriseret ved, at de omfatter mindst én sikret afdeling, der af Socialministeriet er godkendt til at have yderdøre og vinduer konstant aflåst. En sikret døgninstitution kan bestå både af åbne afdelinger og en eller flere sikrede afdelinger.

Børn og unge, som placeres i sikrede afdelinger, skal opfylde betingelserne herfor i Socialministeriets bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Opholdet kan herefter være begrundet i farlighed, en indledende og absolut påkrævet iagttagelsesperiode, et længerevarende behandlingsforløb, at opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, at opholdet sker som led i afsoning, når visse betingelser er opfyldt, eller at opholdet er et led i en idømt ung-

domssanktion. Endvidere kan unge udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark anbringes på en sikret institution.

Region Midtjylland driver to af landets syv sikrede institutioner (se yderligere omtale af tilbuddenes karakteristika i kapitel 7).

Regionerne har foretaget en samlet vurdering af dækningen med sikrede institutioner, herunder om der er behov for etablering af nye sikrede institutioner. Endvidere vurderes kvaliteten i de eksisterende tilbud, og regionerne aftaler indbyrdes udviklingen af såvel kvalitet som kvantitet i overensstemmelse med kommunernes behov.

Den 1. juli 2010 trådte en lovændring af straffeloven i kraft, hvorved den kriminelle lavalder sænkes fra 15 år til 14 år. Desuden lempes kriterierne for kommunernes anbringelse på sikrede afdelinger for børn og unge.

Indenrigs- og Socialministeriet vurderede, at lovændringerne ville betyde behov for yderligere 26 sikrede pladser til børn og unge. Danske Regioner drøftede den geografiske placering af disse 26 sikrede pladser og anbefalede, at 4 af disse pladser placeres i Region Midtjylland. Kommunerne i regionen og Region Midtjylland er enige om at optage de 4 pladser i Rammeaftale 2011.

Udgifterne til de sikrede institutioner finansieres forskelligt alt efter grundlaget for den unges ophold. Ophold på social indikation finansieres som øvrige ophold for børn og unge. Ophold for domsanbragte - altså ophold, der træder i stedet for varetægtsfængsling og ophold, der er et led i en idømt ungdomssanktion – finansieres objektivt på baggrund af antallet af 15-17-årige i de kommuner, der har adgang til at benytte tilbuddet.

9.2 Sikrede institutioner for voksne

Kofoedsminde er en specialinstitution for udviklingshæmmede voksne over 18 år, som har en dom eller er idømt en foranstaltning på åbne eller lukkede afsnit. Specialinstitutionen er landsdækkende, og eneste institution med sikrede pladser.

Bilag 3. Anvendelse af abonnementsordninger som betalingsmodel mellem myndigheder på social- og specialundervisningsområdet

1. Indledning

På en række opgaveområder som specialrådgivning, kommunikation, hjælpemidler samt ambulante behandling af misbrugere er det ikke muligt at opgøre budget og forbrug i antal pladser og fastsatte takster som vist i bilag 1.

På disse områder er der typisk tale om mange forskellige typer af ydelser hvor omfanget af indsatsen varierer betydeligt fra sag til sag. Derfor er det ikke muligt at fastsætte afregningsprincipper ved køb og salg af disse ydelser.

Med rammeaftalen er det derfor aftalt, at ydelserne på nogle områder afregnes, som abonnementsordninger, hvor timeprisen typisk er lavere end hvis den samme ydelse leveres som enkelttydelser. Formålet er at fastholde en rimelig kapacitet, der skal være med til at sikre et højt fagligt niveau og en rationel drift under hensyntagen til den enkelte kommunes forsyningssikkerhed og økonomi.

Abonnementsaftaler indgås skriftligt mellem udbyder (Region Midtjylland eller en kommune) og den enkelte kommune.

Abonnementsaftalerne indgås normalt for et år af gangen. Der kan evt. indgås aftaler om en kortere periode under forudsætning af, at den indgåede aftale ikke påvirker pris og tilbud for øvrige kommuner.

Indgåelse af abonnementsaftaler følger tidsplanen for rammeaftalen. Det betyder, at abonnementsaftaler for det kommende år indgås inden medio oktober. Aftaler for 2011, hvor der ikke er ændringer i timerammerne i forhold til den indgåede aftale for 2010 kan forlænges inden udgangen af 2010. Hvis kommunerne ønsker at indgå aftaler udenfor den tidsplan, der er fastlagt for rammeaftalen indgås den konkrete abonnementsaftale, så den er udgiftsneutral for øvrige kommuner.

I tilfælde af, at kommunerne under et i 2011 køber væsentligt mindre i abonnement end i 2010 kan det efterfølgende blive nødvendigt at foretage en justering af timepriserne.

2. Kommunikations- og hjælpemiddelområdet

Hjælpemidler i det tidligere Ringkjøbing Amt

Ringkjøbing Amts Hjælpemiddelcentral blev nedlagt med udgangen af 2006 og overdragedes til kommunerne i området. Hver enkelt kommune er dermed ansvarlig for at varetage de opgaver Hjælpemiddelcentralen hidtil løste.

Mellem kommunerne i det tidligere Ringkjøbing Amt blev det i forbindelse med nedlæggelsen af Hjælpemiddelcentralen aftalt at samarbejde om de mest specialiserede felter.

Herning Kommune

Herning Kommune driver Center for Kommunikation som er en specialundervisnings- og rådgivningsinstitution på kommunikationsområdet med fem afdelinger: Taleafdelingen, Høreafdelingen, Synsafdelingen, Handicapteknologiafdelingen og Hjerneske- rådgivningen

Ud over undervisningsopgaver varetages også opgaver vedr. udredning og indstilling til kommunikationshjælpemidler.

Center for Kommunikation i Herning tilbyder primært salg af større pakker af ydelser til kommuner, hvor der forud købes en vis kapacitet, der efterfølgende er trækingsret på i løbet af aftaleperioden. Herudover sælger Center for Kommunikation i Herning enkelttydelser efter enten et ydelses katalog med over 200 faste ydelser (jf. bilag 1), eller efter timeafregning hvor opgaven defineres i samarbejde med bestilleren. Herning Kommune tilbyder desuden specialrådgivning til andre kommuner på blandt andet bil, hjælpemiddel og boligområdet.

Århus Kommune

Århus Kommune driver Hjælpemiddelcentralen i Århus og har dermed også forpligtigelsen til at tilbyde specialrådgivning på hjælpemiddelområdet til de øvrige kommuner i det tidligere Århus Amt. Hjælpemiddelcentralen kan også tilbyde andre interesserede køb af specialrådgivning om hjælpemidler og handicapegnet boligindretning m.m.

Århus Kommune tilbyder en abonnementsordning for køb af ydelser på Hjælpemiddelcentralen.

Abonnementet betyder, at kommunen binder sig for et nærmere aftalt antal timers specialrådgivning i aftalens løbetid. Derudover vil der kunne købes ydelser uden for abonnement til en højere pris. Beregningen af prisen sker ud fra de takstberegningsskemaer, som ligger til grund for rammeaftalen mellem Region Midtjylland og kommunerne i regionen.

Århus Kommune overtog pr. 1. januar 2009 driften af Center for Syn og kommunikation (afdelingen i Århus) fra Region Midtjylland.

Region Midtjylland

Region Midtjylland driver Tale og Høre Institutet.

Ydelserne i disse tilbud afregnes i form af abonnement.

Udover de ydelser der indgår i det årlige abonnement, kan kommunen altid tilkøbe supplerende ydelser, hvis det viser sig, at kommunens behov er større end det antal timer abonnementet indeholder, eller hvis kommunen ønsker at købe andre ydelser end dem, som er indeholdt i abonnementet. Tilkøb af ydelser udover abonnement eller udelukkende som enkelttydelser sker til en højere timepris.

Indgåelse af abonnement for det kommende år foregår i en dialog med kommunerne om, hvilket niveau abonnementet skal indgås på, og hvad abonnementet konkret skal indeholde. Indgår kommunen en aftale, der svarer til det forbrugsniveau, der har været i det indeværende år tilpasset til en evt. ændring i befolkningssammensætningen,

vil evt. ydelser, der bliver behov for at købe udover abonnementet blive afregnet til abonnementspris.

I forbindelse med en evt. aftale mellem kommunerne og Region Midtjylland om levering af tilbud på kommunikationsområdet er det aftalt med kommunerne hvilke ydelser, der kræver visitation hos kommunen, og hvilke der ikke kræver visitation. Såfremt der ikke kræves visitation, betyder det, at borgeren selv frit kan henvende sig til en institution og modtage ydelsen.

3. Specialrådgivning

Region Midtjylland og kommuner udbyder i overensstemmelse med rammeaftalen specialiserede rådgivningsydelser til kommunerne.

Målgruppen for specialrådgivningen er børn og unge med betydelig og varig nedsat funktionsevne. I forhold til denne målgruppe tilbydes undersøgelse, rådgivning og behandling.

En anden målgruppe for specialrådgivningen er børn og unge med svære psykiske problemer/psykologiske lidelser herunder børn og unge, der har været udsat for seksuelle overgreb, børn og unge med angst og tvang, børn og unge i svære udviklingskriser og børn og unge med personlighedsforstyrrelser.

Ydelserne i ovennævnte tilbud afregnes som abonnement.

Hver kommune kan indenfor abonnementet aftale med leverandøren, hvilke ydelser de ønsker at modtage. Kommunerne kan frit vælge mellem ydelserne indenfor ydelseskataloget.

Hvis en kommune bruger færre timer end kommunens abonnement tilsiger, vil Regionen i videst muligt omfang tage hånd om det mindre forbrug, f.eks. ved at lave aftaler med kommuner, der bruger mere end deres abonnement tilsiger.

Udover de ydelser der indgår i det årlige abonnement, kan kommunen altid tilkøbe supplerende ydelser, hvis det viser sig at kommunens behov er større end det antal timer abonnementet indeholder, eller hvis kommunen ønsker at købe andre ydelser end dem, som er indeholdt i abonnementet. Tilkøb af ydelser udover abonnementet eller udelukkende som enkeltydelser sker til en højere timepris.

Indgåelse af abonnement for det kommende år foregår i en dialog med kommunerne om, hvilket niveau abonnementet skal indgå på, og hvad abonnementet konkret skal indeholde. Indgår kommunen en aftale, der svarer til det forbrugsniveau, der har været i det indeværende år tilpasset til en evt. ændring i befolkningssammensætningen, vil evt. ydelser, der bliver behov for at købe udover abonnementet blive afregnet til abonnementspris.

4. Misbrugsbehandling

Ydelserne til behandling af stofmisbrugere består typisk af ambulante behandling, dagbehandling eller døgnbehandling. Afregning af dag- og døgnbehandling er typisk tilrettelagt, som et antal dage eller døgn, hvor brugeren behandles, som afregnes til en fast takst. Det volder ikke større problemer at fastholde denne afregningsform.

Derimod er der visse vanskeligheder med tilrettelæggelsen af afregningen for ambulante ydelser. Ressourceforbruget for den enkelte ydelse kan variere betydeligt.

Der er forskellig praksis for beregningen af takster og afregningen heraf. I nogle tilbud er der fastsat en takst pr. ambulante behandling, mens der i andre tilbud er mange forskellige takster. Førstnævnte metode er enkel og lettere at sammenligne, men sikrer ikke sammenhængen mellem ressourceforbruget og betalingen. Den anden metode virker modsat.

De to metoder kan have hver sin fordel, men det vanskeliggør sammenligneligheden mellem tilbud, og det gør det vanskeligt for køberkommuner, at skønne over forbruget.

Bilag 4. Udviklingsplan for Landsbyen Sølund

Indledning

Denne udviklingsplan for Landsbyen Sølund i Skanderborg Kommune er udarbejdet i henhold til Bekendtgørelse om rammeaftaler mv. på det sociale område og på det almene boligområde § 1 stk. 4 og § 9 i Lov om Social Service (herefter SL). Udviklingsplanen indgår som en del af rammeaftalen 2011.

Landsbyen Sølund ligger i Skanderborg og er hjem for voksne mennesker, der er karakteriseret ved at have "væsentlig og varig fysisk og psykisk funktionsnedsættelse", mennesker som har brug for et meget specialiseret pædagogisk tilbud med særlige ressourcer.

Botilbuddene i Landsbyen Sølund gives i henhold til § 108 i SL eller Lov om Almene boliger § 85. Aflastningspladser og pladser i Enkeltmandsprojektet i henhold til § 107 i SL. Endvidere tilbydes aktivitets og samværstilbud i henhold til SL § 104.

De sociale ydelser gives i henhold til de relevante bestemmelser i SL og Lov om aktiv socialpolitik.

Målgruppen – status og ændringer

I Landsbyen bor mennesker med væsentlig og varig nedsat fysisk og psykisk funktionsnedsættelse. Mange har ofte flere yderligere handicaps og hjerneskader såsom - autisme diagnoser, Alzheimers, demens, epilepsi, psykiatriske lidelser, tilknytningsforstyrrelser, syns- og hørehandicaps.

Landsbyen Sølund varetager primært den pædagogiske pleje og omsorgsmæssige

opgave i forhold til udviklingshæmmede mennesker, der har allermost brug for støtte: F.eks. på grund af psykiatriske diagnoser, på grund af kommunikationsproblemer, der kan give sig udtryk i grænseoverskridende og fysiske handlinger. Målgruppen af beboere har igennem de sidste 10 år ændret sig, idet stadig flere beboere repræsenterer komplicerede funktionsnedsættelser, som kræver specialiseret og individuelt tilpasset indsats for at tilgodese deres behov. De nye indflytninger i 2009 viser tydeligt hvordan målgruppen har ændret sig og det samme viser ventelisten til fremtidige indflytninger i 2011.

Antal pladser

Landsbyen Sølund har pr. 1. juli 2010 232 pladser, dette inkluderer 5 - 6 pladser i enkeltmandsprojektet i henhold til SL § 107. Hertil kommer to aflastningspladser i henhold til SL §107 og bofællesskabet på Sygehusvej, der er normeret til 8 pladser. Endvidere er der 185 pladser i henhold til SL 104 bestemmelser om aktivitet og samværs-tilbud.

Ventelisten

Skanderborg Kommune definerer ventelisten ved at borgere på listen fastholder deres ønske om visitation (om at blive på den). Ventelisten vurderes løbende af visitationsudvalget og bruges som et aktivt styringsredskab med henblik på koordinering mellem søgende kommuner og de enkelte tilbud.

- Aktuelt venter 34 borgere på tilbud om plads på Sølund.
- 8 af disse er fra Skanderborg Kommune og 26 fra andre kommuner
- Borgerne på ventelisten kan primært henregnes til den tungeste gruppe i forhold til pleje og udadreagerende adfærd.
- Gennemsnitlig 5 pladser frigøres årligt (ofte på grund af dødsfald).

Enkeltmandsprojektet

Landsbyens Enkeltmandsprojekt er et landsdækkende tilbud til mennesker, der vanskeligt kan rummes i de traditionelle rammer. Denne gruppe beboere har komplekse funktionsnedsættelser og psykiatriske problemstillinger. Alle disse beboere har en udadreagerende adfærd. Beboerne har behov for et specialtilbud som indebærer særligt tilpassede rammer. Tillægshandicaps kan ud over de tidligere nævnte her være: Udviklings- og tilknytningsforstyrrelser, ADHD, Tourettes Syndrom, Prader Willi syndrom, hyperkinetisk syndrom, føtalt alkoholsyndrom, Cornelia de Langes syndrom, Chorea Huntington, epilepsi.

Det er en midlertidig foranstaltning, hvor opgaven er udredning af beboeren. Desuden afleveres ved flytning af beboeren til permanent botilbud i hjemkommune, både udredning samt vejledning til det fremtidige pædagogiske arbejde.

Selv om projektet er normeret til 5 pladser bor der, på grund af presset på denne type pladser, medio april 2010 8 mennesker, med meget forskellige behov.

Opgaveløsningen her fordrer særlig opmærksomhed på faglige metoder, organisering, fysiske rammer og økonomi.

Enkeltmandsprojekter samlet i en enhed betyder mindre ressourceforbrug og større

personalesikkerhed med større faglighed, billigere løsning og personalefastholdelse som konsekvens. Placeringen i Landsbyen Sølund sikrer, at personalet med få timers varsel kan få anvist andet arbejde under mindre belastende vilkår andre steder i Landsbyen.

Selvom taksten er høj, ligger prisen under gennemsnittet for tilsvarende projekter andre steder og vi er til stadighed bevidst om muligheden for udflytning eller nedsættelse af serviceniveauet overfor den enkelte, når dette er muligt.

Projektet har udskrevet flere beboere gennem årene der med succes er flyttet til mindre udgiftstunge rammer.

Vision

Landsbyen Sølunds vision er kærlighed som redskab til dialog. Missionen er at skabe det optimale liv for hver enkel borger, samt følelsen af fællesskab og tryghed i et ofte kaotisk liv.

På den baggrund fungerer Landsbyen overordnet efter målet om et liv på beboernes præmisser. Et liv i respekt for det enkelte menneske, et liv med fokus på glæde og kvalitet og et liv i tæt samarbejde og kontakt med familie og øvrige netværk med udgangspunkt i filosofien Gentle Teaching.¹ (Se også www.solund.dk)

Faglige metoder og tilgange

At arbejde med denne gruppe mennesker kræver en solid faglighed, samt det at kunne involvere sig personligt, som forudsætning for at skabe udvikling og tryghed. At møde beboeren med hjertet og have forstanden med er karakteristisk for værdigrundlaget. På baggrund af en grundig udredning af beboerens tilværelse via livshistorie, udviklingsbeskrivelse, forudsætningsanalyse samt neuropædagogiske analyser, skabes der blandt medarbejderne en bevidsthed om beboernes behov og kompetencer. Ofte arbejdes der i projektform, sådan at intensiverede uddannelses- og udredningsforløb kobles sammen i fælles læring.

Som nævnt tidligere er beboerne i Landsbyen Sølund en stor og forskelligartet gruppe mennesker, der er udviklingshæmmede, og hvoraf mange yderligere har en eller flere kroniske lidelser. Afhængig af den enkelte lidelse indebærer det, at der bliver anvendt flere forskellige metoder og pædagogiske principper.

Først og fremmest er der Landsbyens pædagogiske filosofi "Gentle Teaching", men også mere metodiske tilgange som eksempelvis Kommunikationspædagogik, Marte Meo, "Det kan Nytte"., dele af SonRise metoden, Sansseintegration og sansestimulation (Snoezelen) og Skodsborgmodellen.² På alle måder er de relationsorienterede pædagogiske tilgange til medmennesket i højsædet, og der arbejdes ud fra en anerkende tilgang, hvor det er afgørende, at mennesket føler sig betydningsfuld i relationen med andre.

Landsbyen Sølund og lokalsamfundet

Den omvendte integration har gennem mange år været udviklingsfokus for Sølund.

---

¹ Gentle Teaching tager afsæt i relationspsykologien med udgangspunkt i Daniel Sterns udviklingspsykologi.

² I henhold til Sølunds fortolkning.

Landsbyen deltager i Skanderborg bys liv og engagement og omvendt. Det har resulteret i spændende projekter for eksempel dyrepark og naturstier, der bruges af byens borgere.

Samarbejde omkring de forskellige festivaler, herunder den tilbagevendende Sølund Festival og hyppige besøg af børnehaver på Sølunds område.

Endvidere er der årstidsfesterne. Her lægger Landsbyens forsamlingshus rammer til aktiviteter, som både landsbyens beboere og borgere fra Skanderborg arbejder sammen om at gøre til gode begivenheder.

Med oprettelse af "Beboernes Hus" er der etableret endnu et rum, hvor Sølunds beboere kan møde mennesker udefra. Når børnehalebørnene spiser madpakker ved samme bord som beboerne, så får beboerne mulighed for at genkende og spejle sig i andre med en tilsvarende udviklingsalder. Børnehalebørnene oplever voksne mennesker, der er anderledes end det voksne mennesker plejer at være.

Snoezelhuset er ligeledes et hus hvor der samarbejdes med andre af kommunens boformer, ældrecentre, børnetilbud etc.

Organisation

Botilbud

Søund er opdelt i 14 decentrale boenheder. Disse boenheder er delt op i levegrupper efter behov, og enheden fungerer som familiegruppe med egen kultur, organisation og medarbejderstab. Boenhederne har egen ledelse, eget budget og ansvar for både økonomi og administration, personale og den pædagogiske faglighed. Botilbuddene kombinerer retten til at bo i egen bolig med muligheden for at vælge fællesskab i et hus med 8 lejligheder, der alle har egen indgang.

Dagtilbud

Aktiviteter til den enkelte beboer tilrettelægges efter den enkeltes behov, som beskrevet i den pædagogiske plan og foregår enten centralt i Aktivitetscentret eller decentralt, det vil sige med udgangspunkt i den enkelte boenhed. Derudover er der for begge ovenstående tilbud fleksible og tværgående aktiviteter og muligheder: Beboernes Hus med forskellige aktiviteter, en café, dyrehold med geder, dyr og får, ridning eller kørsel i hestevogn, svømning, tegneterapi, musikterapi, massage, Snoezel (sansoplevelser) og meget andet.

Medarbejdere

Hovedparten af medarbejderne er pædagogisk uddannede. Derudover er der en mindre gruppe social og sundhedsassistenter samt omsorgsmedhjælpere. Der er en større gruppe af medarbejdere imellem 50 og 60 år. Det indebærer blandt andet, at det er vigtigt at kunne tiltrække uddannede medarbejdere, ligesom det er afgørende at have fokus på fastholdelse af den aktuelle medarbejderstab. Aktuelt er det ikke noget problem. Det har været og er typisk for landsbyen, at medarbejderne er ansat over en lang periode. Der er mange 25 og 40 års jubilæer.

I forhold til disse udfordringer kommer VISS.dk (Videnscenter Skanderborg, Sølund) ind som en væsentlig faktor. Viss.dk arrangerer årligt en bred vifte af faglige kurser

målrettet medarbejdere (samt fagfolk fra andre kommuner). Faglig sparring og supervision indgår som en del af det faglige arbejde.

Frivillige i samarbejde med Røde Kors

I samarbejde med Røde Kors er der fokus på og en praksis for rekruttering af frivillige i landsbyen. Sølund har i øjeblikket ca. 30 personer, som er besøgsvenner. Målet er at alle beboere ind i mellem har nogen, der besøger dem.

Sundhedssektor og servicefunktioner

Sølund har egen praktiserende læge, psykiater, tandlægeklinik, sygeplejedækning døgnet rundt, musikterapeut, kunstterapeut, pædagogisk uddannet bademester, fysioterapeut og desuden et bredt netværk af servicefunktioner som køkken, vaskeri, rengøring og maskinafdeling. Endvidere har Sølund også tilknyttet en præst, som blandt andet tilbyder stillesamtaler og andagter.

Sølund har indgået aftale med Region Midt omkring sygehusindlæggelser, hvor udgiften til det medfølgende pædagogiske personale deles.

Kursustilbud til medarbejderne

Fundamentet for undervisningen og formidlingen i Landsbyen Sølunds er filosofien Gentle Teaching. Sølunds grundlæggende holdning til beboerne har betydning for dannelsen af ny viden: At beboeren i sig selv aldrig er problemet, men at en problematisk relation skal løses med pædagogens faglighed og personlighed. I hvert hus fungerer en medarbejder derfor også som Gentle Teaching mentor, for at holde fast i disse principper i alle situationer.

Kurser og uddannelser udbydes i VISS.dk, der tilbyder et bredt spektrum af viden og holdningsbaseret undervisning: Fra udviklingen af en neuropædagogisk efteruddannelse, hvor basis er kendskab til hjerneforskning herunder hjerneskader over mere værdibaserede kursusformer (Gentle Teaching, Marte Meo, mm.) til – sommerskolen, hvor medarbejdere, og beboere er på kursus sammen.

Udbuddet i VISS.dk bidrager til, at medarbejdere bliver i stand til at formidle erfaring videre til kolleger, både internt i Landsbyen Sølund samt på landsplan.

Sommerskolen er for beboere sammen med en pædagogisk ledsager, hvor der i én til én kontakt arbejdes med etablering af opmærksomhed, nærvær, samspil og dialog mellem beboeren og medarbejderen.

Vi arbejder på samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner m.h.p. kompetencegivende uddannelse med svu godtgørelse. I 2009 gennemførtes en diplomuddannelse som et rotationsprojekt for 96 pædagoger.

VISS.dk

Landsbyen Sølund og Skanderborg Kommune har i samarbejde etableret VISS.dk, Videnscenter Skanderborg, Sølund. Formålet med VISS.dk er at kvalificere den samlede indsats overfor børn, unge og voksne, der er udviklingshæmmede.

Videnscentret udbyder hvert år en række relevante kurser for folk, som arbejder inden for området. Kurserne retter sig mod medarbejdere, ledere og pårørende. Kurserne afholdes i henholdsvis Skanderborg og Roskilde.

VISS.dk tilbyder desuden faglige ydelser til kommuner og regioner i Danmark, og assisterer endvidere Landsbyen Sølunds konsulenter med udredningsopgaver til VISO (den nationale Videns- og Specialrådgivnings Organisation), som Landsbyen Sølund er officiel leverandør til.

Visionen er at:

- Være et fyrtårn i relation til den faglige indsats overfor børn, unge og voksne, der er udviklingshæmmede.
- At levere vejledning/rådgivning og bæredygtige løsninger i relation til kommunernes og regionernes tilbud over for målgruppen
- At samarbejde med andre videns- og kompetencecentre
- At eksportere indhøstet viden/erfaringer nationalt og internationalt

Konsulentteam

VISS.dk har samarbejde med et stort eksternt konsulentkorps. Det landsdækkende team består af konsulenter med forskellig faglig baggrund, herunder bl.a. psykiatere, organisationskonsulenter, psykologer, sygeplejersker, fysioterapeuter, pædagoger og musikterapeuter.

Alle konsulenterne har mange års erfaring i arbejdet med mennesker, der er udviklingshæmmede. Teamet kan benyttes af alle kommunale og regionale tilbud inden for området. Teamet er ikke på Landsbyen Sølunds lønningsliste, men formidler bistand til specifikke problemstillinger.

VISO leverandør

Skanderborg Kommune har en kontrakt med VISO om at levere udrednings- og rådgivningsopgaver på landsplan indenfor området børn, unge og voksne med udviklingshæmning. Landsbyen Sølund er en af de største leverandører på området på grund af den nærværende store faglighed.

Byggeri

De fysiske rammer

En storstilet renoveringsplan med ombygning og nybygning har været i gang siden 2006. Alle eksisterende boliger er renoverede, således at den enkelte beboer har egen lejlighed med toilet og bad. Fra januar 2011 er alle beboere i nye boliger, dog med undtagelse af Bofællesskabet på Sygehusvej og Boenhed 22. Pladsændringen fra 12 til 8 i en boenhed er meget betydningsfuldt set i sammenhæng med det efterhånden ændrede klientel af beboere, med den yderligere specialisering til følge. De bedre lejligheder og den mere plads giver mulighed for skærmning, hvilket kan være den dementes eller den meget sansefølsomme beboers behov. De brede og åbne gangarealer i de nye huse og lejligheder med egen indgang er med til at minimere konflikter mellem beboerne og har dermed også betydning som voldsforebyggende foranstaltning, beboernes trivsel og medarbejdernes sikkerhed.

Hovedparten af boligerne findes i husene på Sortesøvej. Der er 25 selvstændige huse

med lejligheder og fællesrum.

Der skal tages stilling til, hvordan den sidste gruppe af meget fysisk handicappede mennesker skal bo fremover. Indtil da bor de i en af de nyistandsatte hvide pavilloner – Pavillon 5.

Snoezelhuset

Sølund har opført et 800 m² stort sansehus, et såkaldt Snoezelhus, der er udformet som et guldhorn og som tilbyder sanseoplevelser.³ Huset åbnede officielt i november 2009 under stor international bevågenhed. I 2010 og 11 skal det tages i brug og udvikles yderligere.

Sammen med de hollandske opfindere, Humboldt Universitetet i Berlin, Alexandra Instituttet i Århus og private virksomheder, arbejdes på tværs af Skanderborgs boformer, med udvikling af helt nye måder at etablere kontakter på. Teknikken skal, udover at give oplevelser, bruges til at give beboere flere muligheder for indflydelse på det der foregår omkring dem. Intelligent tøj med indbyggede sensorer, der måler blodtryk, sved mm. og derved fortæller om beboerens tilstand, og muligheden for at påvirke denne ved eks. at skrue op og ned for musikken er til stede. Det er erfaringen, at stemningen i huset virker beroligende på uro. Ligeledes giver oplevelser i virtuelle rum (natur, kirke, etc,) meget handicappede mennesker mulighed for ellers uopnåelige aktiviteter. I det hele taget er al anden kommunikation end den "sædvanlige" i fokus i. f. m. udviklingen af dette hus.

Udfordringer, udviklingsopgaver og mål for 2011

Sølund er i en fase der både indeholder omstilling samt uddybning og udvikling af eksisterende områder og tiltag. I forreste linje står følgende centrale udfordringer og udviklingstiltag:

Ventelisten

Som nævnt under "målgruppen" er der stor efterspørgsel på meget specialiserede pladser. I den sammenhæng er det en udfordring for Skanderborg Kommune og Sølund at finde veje til at reducere den aktuelle venteliste.

Ved pladsledighed gives pladsen således efter en individuel konkret vurdering under hensyntagen til ventetid, borgerens behov og Sølunds mulighed for at opfylde behovet. Ud over almindelige pladser efterspørges aflastningspladser.

Dagtilbud og STU

Skanderborg Kommune har den udfordring at få optimeret dagtilbudsområdet således at tilbuddene efterkommer tidens krav om fleksible, individuelt tilpassede og helhedsorienterede tilbud. Sølund indgår som en naturlig del af dette arbejde sammen med de andre boformer. Sølunds model med et central Aktivitetscenter på området og de centrale tilbud i boenhederne giver størst mulig tilgængelighed, fleksibilitet og dermed selvbestemmelse for den enkelte beboer.

---

³ Snoezel er opfundet af hollænderen Ad Verheul. Ordet kommer fra det hollandske "snuffelen" og "doezelen" – at snuse og døse med andre ord et valg mellem at være aktiv og passiv. Snoezelen er et multifunktionelt koncept: I særligt tilpassede omgivelser igangsættes sanselige fornemmelser ved hjælp af lys, lyd, dufte og musik. Det har både en afslappende og aktiverende virkning.

Sølund vil gerne udvikle et STU (særlig tilrettelagt uddannelsesforløb) for unge mellem 16 og 25 år med to målgrupper: Multihandicappede med kommunikationsvanskeligheder og kommunikationssvage unge med autisme og udadrettet adfærd. Hvis økonomien tillader forventes det etableret i 2010/11

Sommerskole

Sommerskolen er for nuværende et tilbud til beboere og medarbejdere. Her får medarbejderen udviklet sine pædagogiske kompetencer i samspillet med beboeren og beboeren får relationen med medarbejderen i en anden ramme end den sædvanlige. Der ligger en udviklingsopgave i at udvide denne sommerskole så også pårørende og familier kan deltage. Der udbydes sommerskole for pårørende og deres børn/voksne sommeren 2010. Erfaringer fra denne vil danne grundlag for yderligere udvikling af kurser i 2011 og fremover.

Internationalt samarbejde

Som led i interne uddannelser udveksler vi løbende medarbejdere med USA, Canada og andre lande i Europa. Kontinuerligt har Landsbyen Sølund studerende fra det øvrige Europa i praktik.

Snoezel

I 2009 afholdtes en international konference om Snoezelen. 20 lande var repræsenterede. I samarbejde med Humbolt Universitetet i Berlin udvikler vi på en uddannelse og Snoezelhuset indgår i dette uddannelsesforløb. Deltagere i uddannelsesforløbet bliver Snoezelpædagoger med officiel eksamen. Landsbyen Sølund er hovedsæde for den internationale Snoezel sammenslutning, ISNA, og forstanderen er organisationens præsident. Samarbejdet i ISNA sikrer Sølund de seneste forskningsresultater på dette og beslægtede områder fra hele verden.

Sølund søger bevidst disse internationale kontakter, da de skal medvirke til, at Sølund holder sig ajour og opdateret i forhold til aktuelle strømninger og udviklingstiltag, samtidig med at vi kan lære fra os i en genkendelig organisering.

Mål for 2011

Det er Sølund's mål at være højt specialiseret, yde den bedste faglighed og have stor bevidsthed omkring økonomien i vores tilbud.

Generelt har de sidste år peget på at Sølund skal varetage opgaver med meget høj grad af specialisering. Vores Enkeltmandsprojekt som er normeret til 5-6 personer har p.t. 8 beboere boende og de sidst ankomne er karakteriseret ved at være vanskelig placerbare i deres respektive kommuner.

Sølund's øvrige boenheder rummer ligeledes beboere som stiller krav til særlig ekspertise. VISS.dk er med til at understøtte denne faglighed.

Ud over Enkeltmandsprojektet har vi rundt omkring på de øvrige Boenheder også beboere som kan betragtes som "enkeltmandsprojekter". Opgaven løses imidlertid i en sammenhæng og det betyder at ressourcerne – både økonomisk og personalesikkerhedsmæssigt – kan udnyttes optimalt.

Således vil arbejdsmiljø og sikkerhed og fokus på sygefravær også være mål for 2011. Dette har også været kontraktmål 2010.

Kontrakt 2011 vil afspejle udviklingsmålene i denne udviklingsplan.

I 2011 vil lovændringen omkring handle- og betalingskommune give nye udfordringer for Sølund.

Bilag 5. Udviklingsplan for Østervang

Østervang skal i henhold til Servicelovens § 9 stk.3 lave en udviklingsplan, som en del af den regionale rammeaftale. Udviklingsplanen vil beskrive botilbudets indhold og planer for udviklingen af samme.

Udgangspunktet for udviklingsplanen er primært tre forhold:

- Østervangs Virksomhedsplan og strategi
- Udviklingsplanen for Driftsområdet for Forsorg og misbrug, Socialforvaltningen Århus Kommune
- Elementer fra Århus Kommunes hjemløshedsstrategi, der vil få betydning for Østervangs udvikling, og dermed regionens kommuner. Disse behandles i afsnittet, der redegør for pladsnormeringen.

Kort fortalt tilbyder Østervang:

- Forsorgspladser oprettet i henhold til Servicelovens § 110
- Boligforening, Kilden, med 13 lejligheder, og hvor der ydes støtte jf. Servicelovens § 85.
- 8 skæve huse til skæve eksistenser, Mosen, der drives som boligforening, og hvor der ydes støtte jf. Servicelovens § 85.
- Beskæftigelse til særligt socialt udsatte.

Østervang kan, med alle kommuner i regionen, principielt og reelt, indgå i en hvilken som helst udvikling af, og aftale om, opgaveløsning for hjemløse og funktionelt hjemløse, især med udgangspunkt i de specialiserede problemstillinger, Østervang allerede nu løser.

Østervangs mission

Østervang er en boform oprettet i henhold til Servicelovens § 110 jf. §§ 81 og 85.

Østervang er et landsdækkende tilbud og skal kunne modtage hjemløse og funktionelt hjemløse.

Østervangs tilbud retter sig mod personer med særlige sociale problemer, som ikke har, eller ikke kan, opholde sig i egen bolig, og som har brug for botilbud, for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.

Østervang skal udrede, planlægge og påbegynde et helhedstilbud, med fokus på hjemløshed, i samarbejde med beboeren og samarbejdspartnere.

Under forudsætning af, at Byrådet i Århus kommune i juni 2010 vedtager den foreliggende byrådsindstilling vedrørende fremtidig organisering af Århus Kommunes forsorgstilbud - omlægning af forsorgshjemmene Østervang og Tre Ege, kommer Østervangs tilbudsvifte til at bestå af følgende:

Modtageenheden (12 pladser): Alle henvendelser til Østervang (undtaget afrusningsenheden) går via Modtageenheden, hvorfra der sker en optagelse til enten Modtageenheden eller øvrige enheder.

Modtageenheden har 12 døgnpladser, hvoraf 5 pladser er skærmede pladser til kvinder.

Døgnpladserne fungerer som modtagepladser, hvor der sker en konkret afklaring, en psykologisk screening, en ASI -forsorg udredning, og hvorfra der tages stilling til det videre forløb. ASI- forsorg er et struktureret spørgeskema, der afdækker brugerens behov og data fra skemaerne kan opsamles til analyser af målgruppe mv.

Intern enhed (37 døgnpladser): Tilbyder bolig i en periode indtil anden relevant bolig er fundet.

Der sker en systematisk udredning og laves en opholdsplan, der dels skal bringe brugeren fremad, og dels skal hænge sammen med den generelle handleplan.

Der er 7 skærmede pladser til kvinder.

Ophold i Intern enhed er berammet til max. 120 dage.

Der er en speciel skærmet afdeling med plads til 6 beboere, hvor der foretages en længerevarende, kvalitativ udredning, og hvor der er mulighed for mere støtte i hverdagen. For Skærmet afdeling kan opholdstiden være over 120 dage.

Intern Enhed leverer bostøtte til 4 af brugerne med bolig i Mosen.

Kilden (13 almene boliger): Er en boform med almene boliger og støtte. Beboerne er personer med sociale handicap, dysfunktionelle kontaktformer, fortsat rusmiddel-forbrug samt varierende grader af somatiske plejebehov.

Kilden leverer også bostøtte til 4 af Mosens pavilloner.

Ekstern enhed(ca. 30 pladser): Eksterne boliger bestående af trænende pladser, og udslusningsboliger for Østervangs interne pladser.

Pladserne er fordelt med 4 akutte pladser på Østervang, rettet mod stofmisbrugere, 12 længerevarende boliger til træning og støtte, 6 udslusningsboliger jf. Lejelovens forsøgsbestemmelser, 7 skæve huse til skæve eksistenser, og en pavillonbolig, etableret som et § 108-tilbud.

Afrusningsenheden (15 pladser): På 12 af pladserne tilbydes afrusning fra alkohol og benzodiazepinmisbrug, samt vejledning til videre behandling.

Der er 3 14-dagespladser, der retter sig mod brugere, der grundet konkrete plejemæssige årsager ikke kan tage ophold i egen bolig efter f.eks. sygehusindlæggelse.

Endvidere varetager Afrusningsenheden konkrete og aftalte opgaver for husets øvrige beboere.

Beskæftigelses- og bygningsenheden:

Funktionen er todelt:

En del, der tager sig af beskæftigelse af husets brugere og brugere, der er under udflytning. En anden del, der tager sig af service og vedligehold i huset.

Som udgangspunkt sker en afklaring i.f.t. den enkelte brugers behov for beskæftigelse, og muligheder i beskæftigelsen.

Der er tilbud om beskæftigelse, spændende fra lettere montage- og pakkeopgaver og opgaver af mere terapeutisk tilsnit, til reelt produktionsrettet arbejde i snedkeri, udvendig vedligeholdelse, brændselsproduktion m.v.

Beskæftigelsen kan dermed imødekomme de fleste beskæftigelsesmæssige behov til målgruppen.

Der er for alle enheder og afdelinger udarbejdet specifikke mål for indsatsen.

Medarbejdere

Østervang er tværfaglig organiseret. Der er pædagoger, socialrådgivere, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter, plejehjemsassistenter, ergoterapeuter, læge, administrativt personale mm. ansat.

Supervision og efter - og videreuddannelse af medarbejderne er højt prioriteret.

Der er etableret uddannelse for nye medarbejdere, i en bestemt systematik, der løber over tre år, og der aftales yderligere konkrete uddannelsesforløb for medarbejdere og ledere med udgangspunkt i den enkelte enheds konkrete opgaveløsning.

Østervang har udviklet uddannelser med udgangspunkt i en kognitiv forståelsesramme, og rettet mod forsorgsfeltet som helhed.

Der ydes supervision både i forhold til faglige problematikker, i forhold til behandling af beboerne og i forhold til medarbejdergruppen.

Østervang har ansat en arbejdspsykolog 30 timer til at varetage funktionen som daglig sikkerhedsleder. Østervang arbejder systematisk med forebyggelse af arbejdsskader og har en række procedurer, der følges systematisk. Som eksempel kan næves Østervangs Hygiejnehåndbog.

Faglige metoder og tilgange

Østervang lægger vægt på kognitiv teori som indfaldsvinkel og forståelsesramme. Der arbejdes ligeledes ud fra adfærds- og relationspædagogik, ligesom der lægges vægt på motivationsarbejde og kompenserende omsorg.

Der arbejdes med kontaktpersonordninger i forhold til alle beboere, således at der opnås størst mulig kontinuitet i arbejdet under beboerens ophold på Østervang.

Østervang har, qua sin størrelse og sine differentierede opgaver, mulighed for at indgå i f.eks. pædagogisk og anden faglig metodeudvikling, dokumentation og effektmåling.

Østervangs vision

Østervang arbejder i retning mod:

- at være førende og udviklende indenfor sit faglige område og opgaveløsning
- at opgaveløsningen er målrettet og til stadighed afstemt og tilpasset samfundets krav og den enkeltes behov
- at anvende anerkendt viden og deltage aktivt i forskning

Østervang indgår aktuelt i arbejdet omkring Århus Kommunes hjemløsestrategi. Nogle af de elementer, der indgår i hjemløsestrategien i forhold til udredning, udslusning mv. er allerede omsat eller på vej til samme i den måde Østervang arbejder på.

Af konkrete udviklingsinitiativer arbejder Østervang aktuelt på, at:

- afsøge hvordan, og hvilke dele af Recovery og CARE-metodologier, der skal implementeres
- kvalificere udredning og plan.
- dokumentation: Der sker en systematisk udredning og dokumentation efter redskabet ASI-forsorg.
- videreudvikle og implementere tilbudet om afrusning efter alkoholmisbrug samt efter særlig visitation længerevarende stabiliserende forløb på 3-5 uger. Dette evt. i et samarbejde med alkoholbehandlingen.
- videreudvikling af behandlingsplaner vedr. aftrapning for benzodiazepiner
- videreudvikle på de længerevarende boformer, både på Østervangs matrikel og i form af eksterne boliger af forskellige typer. Udgangspunktet er, at flere borgere skal have mulighed for, at have egen lejekontrakt i egen bolig med støtte.
- at udrede, om der fremadrettet skal være andre beskæftigelsestilbud end de nuværende. Således er beboerne over en årrække blevet mere belastede, hvilket gør dem sværere at motivere til aktivering

Uddannelses- og udviklingsenheden på Østervang: Faglig udvikling i en dilemmafyldt hverdag

Østervangs medarbejdere arbejder i et felt med udsatte og vanskeligt stillede. Det er erfaringen, at netop den type arbejde er præget af primitive forsvarsmekanismer, projektioner, parallelprocesser m.v. En konstant forholden sig til metoder, faglighed, og processer mellem brugere og medarbejdere, er derfor en nødvendighed for at kunne levere en god ydelse.

Der er derfor på Østervang oprettet en Uddannelses – og udviklingsenhed.

Uddannelsesenhed, fordi uddannelse, på alle niveauer, er en del af at forholde sig både fagligt og ledelsesmæssigt til opgaven.

Udviklingsenhed, fordi det ikke er nok at uddanne. Vi skal altid forholde os til, hvordan nye faglige kompetencer bliver integreret i organisationen, og forbliver integreret i organisationen.

Østervangs Uddannelses- og udviklingsenhed, (UU) der beskæftiger 2 medarbejdere, udvikler og udbyder uddannelser, internt og eksternt, til forsorgsområdet, med fokus på de vilkår, der gælder der.

Med udgangspunkt i de uddannelser og kurser, der allerede nu udbydes, kan udbud suppleres, hvis der er grundlag for det på regionalt plan.

UU kan ligeledes udarbejde konkrete forløb for boformer, der ønsker at arbejde med udredning og planredskaber, ligesom der udbydes konkrete kurser i arbejdet med kognitive metoder.

Mere om Østervangs Uddannelsesenhed og aktuelle kurser kan læses på Østervangs hjemmeside: www.aarhuskommune.dk/ostervang.

Østervangs fysiske rammer

Østervang er beliggende i den sydlige udkant af Århus kommune på i alt 7 ha. land. Der er ca. 7000 etage-m² til beboelse- fælles og serviceareal.

Huset blev i 2006 renoveret og tilbygget for 18 millioner kroner, hvilket har betydet to-værelses lejligheder i Kilden og i Skærmet afdeling.

Alle beboerkøkkener har aflåselige skabe og køleskabe til hver bruger, så brugere, der køber ind og laver mad, kan have deres ting i fred.

Der er fælles opholdsstuer, edb-stue, fælles storskærmsrum, sports- og fritidsfaciliteter m.v.

Et smukt areal bag Østervang er udlagt til Mosehusene. Det er blevet et attraktivt og æstetisk indplaceret boligområde med dejlig beliggenhed og mulighed for, at brugerne kan have fred for hinanden.

Mere om Østervang

I forhold til at læse mere om Østervang og Østervangs konkrete mål henvises til Soci- alforvaltningens virksomhedsplan og Østervangs egen virksomhedsplan.

Den kan læses på www.aarhuskommune.dk/ostervang.